

ทักษะทางการเงินของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองในเขตลุ่มน้ำปากพนัง

Financial Literacy of Native Rice Farmers in Pak Panang Basin

ปานแก้วตา ลัคณานิช และวิลาวณย์ ดึงไทรย์ภพ*
Pankeawta Lakkanawanit and Wilawan Dungtripop

สาขาวิชาการบัญชี สำนักวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
Department of Accountancy, School of Management, Walailak University
E-mail: lpankaew@wu.ac.th and wilawan.du@wu.ac.th*

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและวัดระดับทักษะทางการเงิน และองค์ประกอบของทักษะทางการเงินของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองในเขตลุ่มน้ำปากพนัง 2) ศึกษาทักษะทางการเงินของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองในเขตลุ่มน้ำปากพนังจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) เสนอแนะแนวทางในการเพิ่มทักษะทางการเงินให้เหมาะสมกับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองในเขตลุ่มน้ำปากพนัง โดยเก็บข้อมูลจากเกษตรกรผู้ปลูกข้าว จำนวน 162 ราย ในเขตพื้นที่ตำบลปากแพรก ตำบลขนานนก ตำบลบ้านเพิง และตำบลปากพญา อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรมีทักษะทางการเงินอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาองค์ประกอบทักษะทางการเงินในแต่ละด้าน พบว่า เกษตรกรมีความรู้ทางการเงินอยู่ในระดับปานกลาง โดยเกษตรกรมักจะตอบได้เพียงคำถามที่ไม่มีความซับซ้อน แต่ในคำถามที่มีความซับซ้อนมากขึ้นมักจะตอบได้ไม่ถูกต้อง เกษตรกรมีพฤติกรรมทางการเงินอยู่ในระดับสูง เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่มีพฤติกรรมทางการเงินที่ค่อนข้างเหมาะสม ยกเว้นเพียงเรื่องการจัดทำบัญชี ที่พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้มีการจัดทำบัญชี และเกษตรกรมีทัศนคติทางการเงินอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ทัศนคติที่เกษตรกรได้คะแนนสูงสุด คือ เรื่องความพึงพอใจในฐานะของตนเอง ทั้งที่เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำ เมื่อวิเคราะห์ทักษะทางการเงินและองค์ประกอบของทักษะทางการเงินของเกษตรกรจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่าเกษตรกรที่มีเพศ ช่วงอายุ ระดับการศึกษา และการจัดทำบัญชีที่ต่างกัน มีคะแนนเฉลี่ยของทักษะทางการเงินหรือองค์ประกอบของทักษะทางการเงินแตกต่างกัน นอกจากนี้ยังพบว่าเกษตรกรที่ปลูกข้าวแต่ละสายพันธุ์มีทักษะทางการเงินใกล้เคียงกัน ยกเว้นเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์ยุ้มหนูที่มีทักษะทางการเงินต่ำกว่าเกษตรกรกลุ่มอื่น

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะให้ส่งเสริมและกระตุ้นให้เกษตรกรเพิ่มพูนทักษะทางการเงิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความรู้ทางการเงินที่มีความซับซ้อนแต่จำเป็นในการบริหารจัดการการเงินส่วนบุคคล ควบคู่ไปกับการให้ความรู้และกระตุ้นให้เกษตรกรจัดทำบัญชีครัวเรือน ซึ่งจะทำให้เกษตรกรเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการนำข้อมูลทางบัญชีไปใช้ในการจัดการการเงินต่อไป

คำสำคัญ: ทักษะทางการเงิน เกษตรกร ข้าวพันธุ์พื้นเมือง ลุ่มน้ำปากพนัง

Abstract

This research aims to 1) study and measure level of financial literacy and its components among native rice farmers in Pak Panang basin 2) study personal factors related to financial literacy of native rice farmers in Pak Panang basin 3) provide suggestions to improve financial literacy of native rice farmers in Pak Panang basin. The data have been collected from 162 rice farmers in Tambon Pakphreak, Tambon Khanabnak, Tambon Banpheing, and Tambon Thapaya in Pak Panang District, Nakhon Si Thammarat Province

The results have been found that financial literacy level of farmers is moderate. The results in regard to components of financial literacy show that financial knowledge and attitude level of farmers are moderate, while their financial behavior level is high. The majority of farmers tend to be able to answer only simple questions, but make mistake in complex questions. Most of them have proper discipline in financial behavior. However, over half of them do not do the bookkeeping, which is the only weak area of their financial behavior. Another interesting finding has been shown that highest financial attitude

score is satisfaction over financial position, whereas the average income of farmers is low. A comparison between different personal factors of farmers reveals that gender, age, education, and bookkeeping are related to their financial literacy level. In addition, it has been found that farmers who plant different rice varieties have similar financial literacy level, except Yumnoun rice farmers. The results show that this group has significantly lower financial literacy scores compared to the other groups.

In general, the results of this research suggests that farmers must be encouraged and supported to improve their financial literacy, especially the complex financial knowledge which are important to their personal financial management. These encouragement and support should be given to the farmers together with their motivation to do bookkeeping. As a consequence, the farmers will emphasize the use of accounting information to support their financial decision-making.

Keywords: Financial literacy, Farmer, Native Rice, Pak Panang basin

Paper Type: Research

1. บทนำ

ข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของประเทศไทย ที่ได้มีการเพาะปลูกเพื่อการบริโภคและการส่งออกอย่างเป็นอันดับต้นๆของโลก เนื่องจากมีพื้นที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูก แต่อย่างไรก็ตามในช่วงหลายปีที่ผ่านมาพบว่าการเพาะปลูกข้าวในประเทศไทยลดน้อย ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรประสบปัญหาในการประกอบอาชีพอย่างต่อเนื่องหลายประการ (Ennoo Suesuwan, 2014) ตั้งแต่ความไม่แน่นอนของราคาผลผลิตซึ่งขึ้นอยู่กับตลาดโลก ในขณะเดียวกันก็มีความไม่แน่นอนด้านปริมาณผลผลิตที่ขึ้นอยู่กับภาวะอากาศและภัยธรรมชาติ นอกจากนี้เกษตรกรยังประสบปัญหาด้านต้นทุนการผลิตที่สูง ทำให้เกิดผลขาดทุนอย่างต่อเนื่อง หรือแม้ว่าจะมีผลกำไร แต่ด้วยค่าใช้จ่ายในครัวเรือนที่สูงขึ้น ทำให้ผลตอบแทนที่ได้รับจากการปลูกข้าวไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ซึ่งนำไปสู่ปัญหาภาวะหนี้สินสะสมเพราะเกษตรกรต้องไปกู้ยืมเงินมาใช้จ่ายให้เพียงพอในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต

การขาดความรู้และโอกาสการเข้าถึงข้อมูลในการจัดการที่เหมาะสม เป็นสาเหตุสำคัญอันหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวไม่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ ซึ่งความรู้และความเข้าใจด้านจัดการทางการเงินเป็นเรื่องสำคัญอย่างมากเรื่องหนึ่งที่เกษตรกรจำเป็นต้องนำไปใช้ทั้งในการประกอบอาชีพและใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดี อย่างไรก็ตามจากการสำรวจของธนาคารแห่งประเทศไทย (Bank of Thailand, 2014) พบว่าคนไทยมีทักษะการเงินเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ ยังขาดความรู้ทางการเงิน และมีพฤติกรรมทางการเงินที่ไม่เหมาะสม ในขณะที่การสำรวจจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ (National Statistical Office, 2013) พบว่าระดับหนี้สินครัวเรือนของไทยที่เพิ่มขึ้นจาก ร้อยละ 70.4 ต่อ GDP ในปี 2554 เป็น ร้อยละ 82.3 ต่อ GDP ในปี 2556 นอกจากนี้งานวิจัยของ Kanitha Warasuk, et al. (2014) ที่สำรวจภาวะหนี้สินครัวเรือนของบุคคลจากหลากหลายอาชีพยังพบว่า ธุรกิจด้านการเกษตรมีการก่อหนี้มากที่สุด สอดคล้องกับมูลค่าการก่อหนี้ที่ครัวเรือนเกษตรกรที่มีสัดส่วนการกู้ยืมมากที่สุดถึงหนึ่งในสาม ดังนั้นการให้ความรู้และเสริมทักษะ

ทางการเงินให้แก่เกษตรกรจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพราะจะทำให้เกษตรกรสามารถจัดการทรัพยากรทางการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีข้อมูลครบถ้วน ตั้งแต่เรื่องการหารายได้ ลดค่าใช้จ่าย การออม การลงทุน การจัดทำงบประมาณรายรับรายจ่าย การจัดการหนี้ และการวางแผนทางการเงิน

ในการวิจัยครั้งนี้พื้นที่ในศึกษา คือ เขตลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่เคยเป็นแหล่งผลิตข้าวแหล่งสำคัญของภาคใต้ ซึ่งครอบคลุมพื้นที่รวม 13 อำเภอในจังหวัดนครศรีธรรมราช รวมพื้นที่บางส่วนของจังหวัดพัทลุงและสงขลา รวมพื้นที่ประมาณ 1.9 ล้านไร่ เป็นพื้นที่มากกว่า 500,000 ไร่ (Royal Irrigation Department, 2015) ซึ่งปัจจุบันก็ประสบปัญหาเหมือนกับพื้นที่อื่นในประเทศ คือ เกษตรกรมีการเพาะปลูกข้าวน้อยลง เพราะคนรุ่นใหม่ขาดความเชื่อมั่นในอาชีพการทำนา หรือแม้แต่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวเองก็หันไปประกอบอาชีพอื่นหรือปลูกพืชชนิดอื่นทดแทนข้าว ทั้งนี้เพราะมีความเชื่อว่าผลตอบแทนจากการประกอบอาชีพทำนาไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ซึ่งปัญหาการลดลงของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในเขตลุ่มน้ำปากพนังนั้นเกิดขึ้นมากโดยเฉพาะกับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง ที่ทำการผลิตน้อยลง เพราะนอกจากการขาดความเชื่อมั่นในอาชีพทำนาแล้ว ยังประสบกับกระแสการบริโภคข้าวพันธุ์ดีที่มีความหอมนุ่มกว่าข้าวพันธุ์พื้นเมือง ในขณะที่การผลิตข้าวพันธุ์พื้นเมืองต้องใช้กระบวนการผลิตที่มีความประณีตมากกว่าแต่ราคาจำหน่ายไม่มีความแตกต่างกันมากนัก (Institute of Research and Innovation, Walailak University, 2015) อย่างไรก็ตามจากงานวิจัยที่ศึกษาด้านทุนและผลตอบแทนจากการปลูกข้าวหลายงานวิจัย (Nonglak Jiwju, 2015, Panthip Sansong, 2014, Neeranat Sricharoen, et al. , 2011 and Orakoch Ketpirune, 2013) กลับพบว่าเกษตรกรสามารถสร้างผลกำไรจากการปลูกข้าวได้ ดังนั้นหากเกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจจัดการทางการเงิน ก็จะทำให้สามารถสามารถวางแผน และบริหารการเงินทั้งในส่วนของครัวเรือนและภาคการผลิตได้ หากภาครัฐต้องการสนับสนุนการปลูกข้าวพันธุ์

พื้นเมืองในเขตลุ่มน้ำปากพนัง การส่งเสริมทักษะทางการเงินนอกให้แก่เกษตรกรเหล่านี้จึงเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาทักษะทางการเงินของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองในเขตลุ่มน้ำปากพนัง โดยเกษตรกรกลุ่มเป้าหมายของการศึกษาได้ถูกกำหนดขึ้นตามถูกกำหนดขึ้นตามการพัฒนาโจทย์วิจัย “ข้าวพันธุ์พื้นเมือง” ในความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) (Institute of Research and Innovation, Walailak University, 2015) ที่ต้องการสร้างอัตลักษณ์ให้แก่ข้าว 4 สายพันธุ์ ได้แก่ พันธุ์ลูกลาย พันธุ์กาบดำ พันธุ์มุนหนุ และ พันธุ์ยาโค ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้จากงานวิจัยจะนำไปพัฒนาเพื่อเป็นข้อเสนอแนะแนวทางในการเพิ่มทักษะทางการเงินให้เหมาะสมให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองในเขตลุ่มน้ำปากพนังต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาและวัดระดับทักษะทางศึกษา และองค์ประกอบของทักษะทางการเงิน ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองในเขตลุ่มน้ำปากพนัง

2.2 เพื่อศึกษาทักษะทางการเงินของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองในเขตลุ่มน้ำปากพนังจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

2.3 เพื่อเสนอแนะแนวทางในการเพิ่มทักษะทางการเงินให้เหมาะสมกับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองในเขตลุ่มน้ำปากพนัง

3. การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิด

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียดดังนี้

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับทักษะทางการเงิน

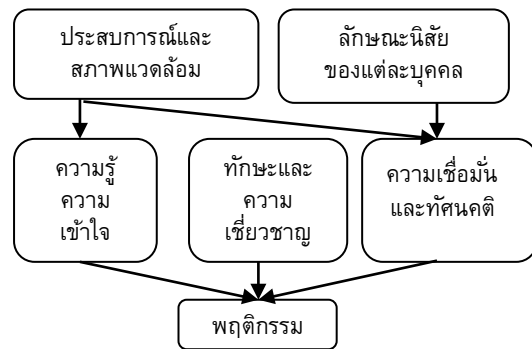
3.1.1 นิยามทักษะทางการเงิน

ทักษะทางการเงิน (Financial Literacy) ตามนิยามของ OECD (Organization for Economic Co-operation and Development) หมายถึง ความรู้และความเข้าใจแนวคิดที่เกี่ยวกับการเงิน ความเสี่ยงทางการเงินรวมถึงทัศนคติและพฤติกรรมทางการเงิน สามารถนำความรู้ไปใช้ในทางปฏิบัติเพื่อให้ตัดสินใจเลือกใช้ได้อย่างเหมาะสมกับความสามารถและความต้องการของตนเอง มีวินัยทางการเงิน รู้จักวางแผนทางการเงิน และสามารถบริหารจัดการการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.1.2 กรอบแนวคิดทักษะทางการเงิน

ทักษะทางการเงินไม่สามารถวัดได้โดยตรง แต่จะวัดได้จากตัวแปรหรือปัจจัยต่าง ๆ ที่บ่งบอกว่าเป็นลักษณะของผู้มีทักษะทางการเงิน ทั้งนี้ ตัวแปรหรือปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวที่เกี่ยวกับการวัดทักษะทางการเงินได้ถูกศึกษาและสะท้อนเป็นแผนภาพกรอบแนวคิด โดย Financial Services Authority: FSA (FSA, June 2005) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและสำรวจระดับทักษะทางการเงินของ

ประชาชนในกลุ่มประเทศสหราชอาณาจักร FSA กำหนดกรอบแนวคิดทักษะทางการเงินว่า ปัจจัยที่จะส่งผลต่อทักษะทางการเงินของบุคคล ประกอบด้วย 3 ปัจจัย คือ ความรู้ความเข้าใจ ทักษะ (หรือหมายถึงความชำนาญ ความเชี่ยวชาญ) และทัศนคติ และความเชื่อมั่น อย่างไรก็ตาม ทั้ง 3 ปัจจัยก็ยังได้รับอิทธิพลจากประสบการณ์และสภาพแวดล้อม รวมทั้งลักษณะนิสัย ความเป็นตัวตนของแต่ละบุคคลด้วย ทักษะทางการเงินจึงสามารถสะท้อนและวัดได้จากพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งกรอบแนวคิดนี้สามารถแสดงได้ดังภาพที่ 1

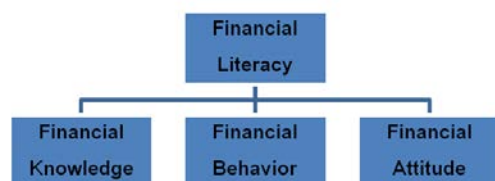

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดทักษะทางการเงิน

ที่มา: Measuring financial capability: an exploratory study, June 2005, Financial Services Authority

3.1.3 องค์ประกอบการวัดทักษะทางการเงิน

ในการวัดระดับทักษะทางการเงินตามแบบของ OECD (2015) จะทำการวัดความรู้รอบคลุม 3 ด้าน อันประกอบไปด้วย ด้านความรู้ทางการเงิน (Financial Knowledge) ด้านพฤติกรรมทางการเงิน (Financial Behavior) และด้านทัศนคติทางการเงิน (Financial Attitude) ดังแสดงในภาพที่ 2 ซึ่งเนื้อหาการวัดระดับทักษะทางการเงินนั้นจะใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวัดระดับทักษะทางการเงินแต่ละด้าน โดยรูปแบบในการวัดจะใช้คำถาม 3 รูปแบบ คือ การถามเชิงทัศนคติ การถามประเภทคิดคำนวณหรือคำถามสั้นๆ และแบบผสม โดยเป็นการรวมคำถามประเภทที่ 1 และ 2 เข้าไว้ด้วยกัน องค์ประกอบแต่ละด้านมีคำถามย่อยและมีกำหนดคะแนนคะแนนแต่ละด้านสามารถแสดงให้เห็นทักษะทางการเงินของแต่ละบุคคล

ภาพที่ 2 องค์ประกอบทักษะทางการเงิน

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสรุปได้ดังแสดงในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกข้าว

งานวิจัย	สิ่งที่ค้นพบ	ข้อเสนอแนะ
Bank of Thailand, 2014 การสำรวจระดับทักษะทางการเงินของคนไทย ในปี 2556	คนไทยมีคะแนนทักษะทางการเงินเฉลี่ย คิดเป็นร้อยละ 58.5 ของคะแนนเต็ม 22 คะแนน ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยของ 14 ประเทศที่ร่วมโครงการสำรวจของ OECD ซึ่งอยู่ที่ร้อยละ 62.3 และมีอันดับการตอบถูกในแต่ละคำถามด้านความรู้ทางการเงินค่อนข้างต่ำไปอันดับท้าย ๆ เมื่อเปรียบเทียบคะแนนองค์ประกอบทั้งสามด้านพบว่า คนไทยด้อยด้านความรู้ทางการเงิน โดยมีคะแนนเฉลี่ย ไม่ถึงครึ่งหนึ่งของคะแนนเต็ม และมีคนไทยมากกว่าร้อยละ 30 ที่มีคะแนนความรู้ทางการเงินอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ขณะที่คะแนนเฉลี่ยด้านพฤติกรรมทางการเงินและทัศนคติทางการเงินอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดี โดยสูงกว่าร้อยละ 60 ของคะแนนเต็มของทั้งสองด้าน นอกจากนี้ สถานภาพของบุคคลมีความสัมพันธ์กับคะแนนทักษะทางการเงิน โดยบุคคลที่มีระดับการศึกษาและรายได้ที่ต่ำรวมทั้งการมีอาชีพที่มีรายได้ต่ำจะมีคะแนนทักษะทางการเงินต่ำกว่ากลุ่มอื่น ๆ การให้ความรู้ทางการเงินจะช่วยปรับให้บุคคลมีพฤติกรรมทางการเงินที่ดีขึ้น	รัฐบาลควรให้ความสำคัญกับการให้ความรู้ทางการเงินก่อนเป็นลำดับแรก แล้วจึงมุ่งเน้นส่งเสริมความรู้ทางการเงินแก่ กลุ่มผู้มีรายได้น้อย ระดับการศึกษาต่ำ มีอาชีพที่มีรายได้ค่อนข้างต่ำ โดยเน้น ความรู้พื้นฐาน ที่จำเป็น ซึ่งประกอบด้วย การคำนวณดอกเบี้ยของสินเชื่อ การคำนวณเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย มูลค่าของเงินตามกาลเวลา และการคำนวณดอกเบี้ยทบต้น สำหรับด้านพฤติกรรมทางการเงินก็ควรส่งเสริมให้ประชาชนปรับพฤติกรรมด้านการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย การเปรียบเทียบข้อมูลก่อนตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ และการไม่กู้ยืมหากรายรับไม่เพียงพอ
Witsawakorn Khiriwan, 2015b ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับทักษะทางการเงินกับการออมเพื่อการเกษียณ	ปัจจัยส่วนบุคคลเป็นตัวกำหนดให้ทักษะทางการเงินของกลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างกัน ระดับทักษะทางการเงินที่สูงขึ้นจะช่วยเพิ่มโอกาสในการออมเพื่อวัยเกษียณให้เพิ่มขึ้น และกลุ่มตัวอย่างขาดแคลนความรู้ทักษะทางการเงิน	ควรออกแบบให้ความรู้ทางการเงินที่มีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย แต่ละกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน
Wilai Auepiyachut, 2017 ความรู้ทางการเงิน: ตัวกำหนดและผลกระทบที่มีต่อพฤติกรรมการออมของกลุ่มแม่บ้าน	กลุ่มแม่บ้านมีระดับความรู้พื้นฐานทางการเงินอยู่ในระดับต่ำ มีพฤติกรรมทางการเงินในเกณฑ์ระดับปานกลาง และมีทัศนคติทางการเงินทางบวก ปัจจัยด้านประชากรมีผลต่อระดับความรู้ทางการเงิน และระดับความรู้ทางการเงินที่เพิ่มขึ้นมีผลต่อการเพิ่มขึ้นของระดับการออม	ควรให้ความรู้ทางการเงินที่ขยายวงกว้าง โดยการ บรรจุหลักสูตรของสถาบันการศึกษาต่างๆ หรือจัดอบรมเพื่อเพิ่มทักษะด้านคณิตศาสตร์ทางการเงินเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและทัศนคติทางการเงินของบุคคลให้ส่งผลเชิงบวกต่อการออม
Koranika Warawichanee, 2017 ศึกษาความรู้ทางการเงินและความอยู่ดีมีสุขทางการเงินของพนักงานในสถาบันการเงิน	กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนความรู้ทางการเงินโดยเฉลี่ยร้อยละ 79.14 และมีความอยู่ดีมีสุขทางการเงินด้านหนี้สิน และด้านเงินออมเหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 97.3 และ 77.0 ตามลำดับ ในขณะที่มีกลุ่มตัวอย่างเพียงร้อยละ 24.3 ที่มีความอยู่ดีมีสุขทางการเงินด้านสภาพคล่องเหมาะสม	ควรจัดสรรเวลาในการวางแผนทางการเงินอย่างจริงจังโดยเฉพาะในด้านสภาพคล่อง
Kanitha Warasuk, et al, 2014 ศึกษาภาวะหนี้ครัวเรือนภาคใต้	ระดับหนี้ครัวเรือนภาคใต้ยังคงอยู่ในระดับต่ำ โดยมีสัดส่วนสินเชื่อครัวเรือนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคใต้อยู่ที่ร้อยละ 64.0 ในปี 2556 ประชาชนมีความรู้ทางการเงิน	ควรส่งเสริมวินัยทางการเงินทั้งด้านการใช้จ่ายและการออม ควรส่งเสริมให้ครัวเรือนมีแหล่งรายได้ที่หลากหลาย

งานวิจัย	สิ่งที่ค้นพบ	ข้อเสนอแนะ
	และพฤติกรรมทางการเงินที่ดี เสถียรภาพของครัวเรือนภาคใต้ในมิติต่าง ๆ ยังคงแข็งแกร่ง แต่เมื่อพิจารณาในอีก 5 ปีข้างหน้า กลุ่มอาชีพเกษตรกรที่เป็นกลุ่มอาชีพที่ควรให้ความสนใจ เพราะหากรายได้เกษตรกรมีแนวโน้มหดตัวจากราคาสินค้าเกษตรสำคัญที่ลดลง อาจกระทบต่อความสามารถในการชำระหนี้ในอนาคต	ควรส่งเสริมและถ่ายทอดแนวคิดครัวเรือนที่ประสบความสำเร็จในการบริหารหนี้เพื่อเป็นต้นแบบและสร้างแรงบันดาลใจแก่ครัวเรือนอื่น
Nongluck Suphanchaimat and Preeda Prapertchob, 2003 ศึกษาระบบการจัดการเงินของครัวเรือนเกษตรกร ในจังหวัดขอนแก่น	เกษตรกรที่รายได้จากภาคเกษตรไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายของครัวเรือน ทำให้ต้องพึ่งพารายได้นอกภาคการเกษตร จึงจะมีเงินสดเพียงพอกับรายจ่ายของครัวเรือนทั้งปี ในส่วนของการวางแผนการจัดการการเงินเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้วางแผนคำนวณรายได้ ค่าใช้จ่ายหรือประมาณการกำไรก่อนการเพาะปลูก แต่มักจะคำนวณกำไรขาดทุนหลังจากเพาะปลูกและขายผลผลิต ทั้งนี้เกษตรกรจะสังเกตสภาพคล่องของครัวเรือนและจำนวนเงินที่เหลือจากการขายก็จะถือว่ากำไร	เกษตรกรควรเพิ่มรายได้นอกภาคการเกษตร และประสบจึงควรมีการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านเพื่อแก้ปัญหาภาวะเงินขาดมือระยะสั้นให้กับเกษตรกรรายย่อย
Prapatsorn Taechaprasertvitaya, et al., 2004 ศึกษาการจัดการการเงินของครัวเรือนเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น	ครัวเรือนเกษตรกรร้อยละ 82.8 มีการวางแผนการผลิตในรอบปี และมีการประมาณการรายได้ในรอบปี แต่เกษตรกรเกือบทั้งหมดร้อยละ 90.2 ไม่มีการจดบันทึกรายรับรายจ่ายของครัวเรือน ในด้านการออม ครัวเรือนร้อยละ 77.9 มีเงินออม และ เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 72.4 มีหนี้สิน	ควรเพิ่มทักษะด้านการคำนวณแก่สมาชิกของครัวเรือนเกษตรกร ควรพัฒนาแบบบันทึกรายรับ-รายจ่ายของครัวเรือนให้ง่ายต่อการนำไปใช้ ในขณะเดียวกันก็ควรส่งเสริมให้เกษตรกรมีการออมทรัพย์เพื่อการลงทุนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เพื่อลดการกู้เงินให้น้อยลง
Thanaporn Athipanyakul, et al, 2011 ศึกษาการบริหารจัดการการเงินของครัวเรือนเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น ปีเพาะปลูก 2552/53	เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน 214,242.97 บาทต่อปีมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือน 123,028.40 บาทต่อปีเมื่อหักค่าใช้จ่ายสามารถออมได้ถึง 91,214.57 บาทต่อปี แต่มีหนี้สินเฉลี่ย 63,207.69 บาทต่อปี ดังนั้นครัวเรือนจึงเหลือเงินออมสุทธิเพียง 28,006.89 บาทต่อปี ในด้านการบริหารจัดการการเงินของครัวเรือนร้อยละ 74.14 ไม่มีการวางแผนการใช้จ่ายเงิน หากเงินไม่พอก็จะทำการกู้ และมีการทำบัญชีครัวเรือนเพียงร้อยละ 8.62	ส่งเสริมให้ครัวเรือนทำการจดบันทึกบัญชีรายได้อายจ่ายของครัวเรือนอย่างชัดเจนก็จะช่วยให้ครัวเรือนทราบสถานการณ์ทางการเงินของครัวเรือน และช่วยให้ ครัวเรือนสามารถวางแผนการใช้จ่ายเงินได้
Gaurav and Singh, 2012 ได้ศึกษาความรู้ทางการเงินและความสามารถในการรับรู้เชิงคำนวณของเกษตรกรในเมืองชนบทของประเทศอินเดีย	เกษตรกรมีความรู้ทางการเงินอยู่ในระดับต่ำซึ่งประเมินผลจากทัศนคติทางการเงินและความรู้ทางหนี้สิน แต่มีความสามารถในการรับรู้เชิงคำนวณในระดับสูงที่ได้ประเมินจากความสามารถด้านหลักการคณิตศาสตร์และหลักความน่าจะเป็น ทั้งนี้ ปัจจัยด้านการศึกษาและประสบการณ์ทางการเงินของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กับระดับความสามารถในการรับรู้เชิงคำนวณ และระดับความสามารถการรับรู้เชิงคำนวณจะมีผลต่อระดับความรู้ทางการเงิน	ควรส่งเสริมให้ลูกหลานเกษตรกรได้รับการศึกษาและสถาบันการศึกษาควรมีเนื้อหาความรู้ทางการเงินกำหนดไว้ในหลักสูตร และภาครัฐควรให้ความรู้พื้นฐานทางการเงินแก่เกษตรกรผู้สูงอายุ และไม่มีการศึกษาอย่างเหมาะสม
Akoto, 2017 ได้ศึกษาทักษะทางการเงินส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้ปลูกโกโก้ในประเทศกานา	เกษตรกรที่อาศัยอยู่ในตัวเมืองของประเทศกานาจะมีความรู้ทางการเงินมากกว่าเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชนบท ซึ่งมีระดับความรู้ทางการเงินน้อย มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 40.96 โดยปัจจัยด้านถิ่นที่อยู่ อายุ และระดับการศึกษา มีนัยสำคัญต่อระดับทักษะทางการเงินของเกษตรกรชาวสวนโกโก้ในประเทศกานา	ควรมีการเพิ่มความรู้ทางการเงินให้กับเกษตรกรในชนบทโดยหน่วยงานภาครัฐและสถาบันการเงินจัดอบรมหรือเผยแพร่ความรู้ทางสื่อต่าง ๆ อีกทั้งสถาบันการศึกษาควรให้ครูได้รับการอบรมทางการเงิน รวมถึงมีการจัด

งานวิจัย	สิ่งที่ค้นพบ	ข้อเสนอแนะ
		สถาบันทักษะทางการเงินเพื่อเป็นแหล่งรวบรวมความรู้ ให้ข้อมูลและปรึกษาปัญหาทางการเงิน
Ravikumar et al., 2013 ได้ประเมินผลทักษะทางการเงินเกษตรกรสวนมะลิในรัฐ Tamilnadu ของประเทศอินเดีย	ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ส่งผลต่อระดับทักษะทางการเงินของเกษตรกรคือ อายุ การศึกษา ประสบการณ์รายได้สวนมะลิ ขนาดพื้นที่ถือครอง จำนวนปีและจำนวนครั้งในการใช้บริการธนาคาร และบัญชีธนาคาร	รัฐบาลควรมุ่งเน้นเพิ่มระดับการศึกษาให้แก่เกษตรกร เพื่อนำความรู้ไปสร้างรายได้และบริหารจัดการเงินกับธนาคาร ซึ่งจะก่อให้เกิดทักษะทางการเงินเพิ่มขึ้น
Hasibuan et al, 2017 ได้พัฒนาโมดูลการอบรมทางบัญชีเพื่อยกระดับทักษะทางการเงินให้แก่เกษตรกรชาวสวนปาล์มน้ำมันในประเทศอินโดนีเซีย	การพัฒนาโมดูลอบรมทางบัญชีผ่านการตรวจสอบและแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านเศรษฐศาสตร์ ด้านสื่อทางการศึกษา และด้านบัญชีเกษตรกรรม โมดูลอบรมทางบัญชีประกอบด้วย 5 ส่วนคือ 1.ความรู้เบื้องต้นทางบัญชีเกษตรกรรม 2.กระบวนการพื้นฐานในการทำบัญชี 3. จุดคุ้มทุนทางการเกษตร 4. การคำนวณต้นทุนค่าเสียโอกาสทางการเกษตร และ 5.การบริหารจัดการทางการเงินของสวนปาล์มน้ำมัน	ควรส่งเสริมให้เกษตรกรจัดทำบัญชีเพื่อแยกแยะระหว่างธุรกิจและครัวเรือนเพื่อเป็นฐานความรู้ในการเชื่อมต่อเพิ่มระดับทักษะทางการเงิน
Zakic et al., 2017 ได้วิเคราะห์ระดับและนัยสำคัญความรู้ทางการเงินของเกษตรกรในประเทศเซอร์เบีย	ความรู้ทางการเงินของเกษตรกรอยู่ในระดับต่ำ ปัจจัยที่มีนัยสำคัญต่อระดับความรู้ทางการเงินของเกษตรกรคือระดับการศึกษาและอายุ	ควรส่งเสริมให้ความรู้ทางการเงินแก่เกษตรกรตั้งแต่ระดับเยาวชน และหน่วยงานภาครัฐควรมีโครงการให้ความรู้เบื้องต้นในการประกอบการธุรกิจในระดับประถมศึกษา

4. วิธีวิจัย

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาในครั้งนี้มีประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้ถูกกำหนดขึ้นตามพื้นที่เป้าหมายจากการเสวนาเวทีพัฒนาโจทย์วิจัย “ชาวพันธุ์พื้นเมือง” ในความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) (Institute of Research and Innovation, Walailak University, 2015) ที่ต้องการสร้างอัตลักษณ์ให้แก่ข้าว 4 สายพันธุ์ ได้แก่ พันธุ์ลูกลาย พันธุ์กาบดำ พันธุ์ชุมพูน และ พันธุ์ยาโค ซึ่งเป็นข้าวที่มีลักษณะเด่นของชุมชน ใน 4 ตำบล ของอำเภอปากพอง จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ ตำบลปากแพรก ตำบลขนานนก ตำบลบ้านเพ็ง และตำบลปากพญา

เนื่องจากไม่ทราบจำนวนเกษตรกรที่ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองในแต่ละสายพันธุ์ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขนาดตัวอย่างตามคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย โดยกำหนดแบ่งตัวอย่างตามกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวแต่ละสายพันธุ์ สายพันธุ์ละ 30 ราย ทั้งนี้เพื่อการเปรียบเทียบข้อมูลระหว่างเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองกับข้าวพันธุ์ส่งเสริมซึ่งเป็นที่นิยมมากกว่าในเกษตรกรรุ่นใหม่ ผู้วิจัยได้กำหนดเพิ่มกลุ่มตัวอย่างในเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริมอีก 30 โดยสุ่มเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการข้อมูล

อย่างชัดเจน หลังจากผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลจากเกษตรกร ผู้วิจัยสามารถเก็บข้อมูลได้จากกลุ่มตัวอย่าง รวม 162 ราย ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสายพันธุ์ข้าว

สายพันธุ์ข้าว	กลุ่มตัวอย่าง (ราย)
1. พันธุ์ลูกลาย	32
2. พันธุ์กาบดำ	30
3. พันธุ์ชุมพูน	34
4. พันธุ์ยาโค	30
5. พันธุ์ส่งเสริม	36
รวมทั้งสิ้น	162

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยพัฒนาแบบสอบถามจากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยมีต้นแบบหลักมาจากการแบบสำรวจทักษะทางการเงินของธนาคารแห่งประเทศไทย (Bank of Thailand, 2014) จากนั้นจึงพัฒนาแบบสอบถามเพื่อนำมาใช้เก็บรวบรวมข้อมูล เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลได้แล้วก็จัดประชุมกลุ่มย่อยหรือสัมภาษณ์เชิงลึกอีกครั้งเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม และดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ โดยแบบสอบถามมีรายละเอียดต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร

ตอนที่ 2 ความรู้ทางการเงิน ลักษณะของแบบสอบถามจะเป็นการตั้งโจทย์คำถาม เพื่อทดสอบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ หรือไม่

ตอนที่ 3 พฤติกรรมทางการเงิน จะเป็นการให้ผู้ตอบแบบสอบถามประเมินระดับความคิดเห็นที่มีต่อพฤติกรรมทางการเงินในระดับใด พฤติกรรมเมื่อรายได้ไม่เพียงพอ และพฤติกรรมการออม

ตอนที่ 4 ทักษะทางการเงิน จะเป็นการให้ผู้ตอบแบบสอบถามประเมินระดับความคิดเห็นที่มีต่อทัศนคติทางการเงินว่าอยู่ในระดับใด

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลครัวเรือนเกษตรกรข้าวจากสำนักงานเกษตรจังหวัดนครศรีธรรมราช เริ่มต้นด้วยจัดประชุมกลุ่มย่อยหรือสัมภาษณ์เชิงลึก

ในการวัดระดับทักษะทางการเงินและองค์ประกอบของทักษะทางการเงินทั้ง 3 ด้าน ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์ที่มีการปรับปรุงจากการแบบสำรวจทักษะทางการเงินของธนาคารแห่งประเทศไทย (Bank of Thailand, 2014) โดยใช้เกณฑ์ดังแสดงในตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 เกณฑ์การวัดระดับทักษะทางการเงินและองค์ประกอบของทักษะทางการเงิน

รายการ	คะแนนเต็ม	คะแนนต่ำ	คะแนนปานกลาง	คะแนนสูง
ทักษะทางการเงิน	20	< 6	6 - 14	> 14
ความรู้ทางการเงิน	7	< 2	2 - 5	> 5
พฤติกรรมทางการเงิน	8	< 2.5	2.5 - 5.5	> 5.5
ทัศนคติทางการเงิน	5	< 2.5	2.5 - 3.5	> 3.5

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สถิติเชิงพรรณนาได้ถูกนำมาใช้ในการศึกษาและวัดระดับทักษะทางการเงิน และองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านของทักษะทางการเงิน ได้แก่ ความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และทัศนคติทางการเงิน โดยนำข้อมูลที่รวบรวมมาวิเคราะห์หาปัจจัยวิธีการทางสถิติเบื้องต้น เช่น ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด

สำหรับวัตถุประสงค์ข้อ 2 และ 3 ผู้วิจัยได้นำผลลัพธ์ที่ได้การวิเคราะห์จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ที่เป็นประเด็นที่น่าสนใจ มาวิเคราะห์เพิ่มเติม โดยทำการเปรียบเทียบจากการแบ่งกลุ่มเกษตรกรตามปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน ได้แก่ สายพันธุ์ข้าวที่ปลูก เพศ ช่วงอายุ ระดับการศึกษา รายได้ และการจัดทำบัญชี โดยวิธีการทางสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การทดสอบที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และการทดสอบหลังการวิเคราะห์ (Post hoc test) โดยวิธีการเปรียบเทียบพหุคูณ (Multiple comparison) เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างเกษตรกรกลุ่มต่างๆ และนำมาเสนอแนะแนวทางการวางแผนและบริหารทางการเงินแก่เกษตรกรที่ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองในเขตลุ่มน้ำปากพนังต่อไป

5. ผลการวิจัยและอภิปรายผล

5.1 ผลการวิจัย

5.1.1 ทักษะทางการเงิน ความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และทัศนคติทางการเงินของ เกษตรกร

1) ทักษะทางการเงินของเกษตรกร

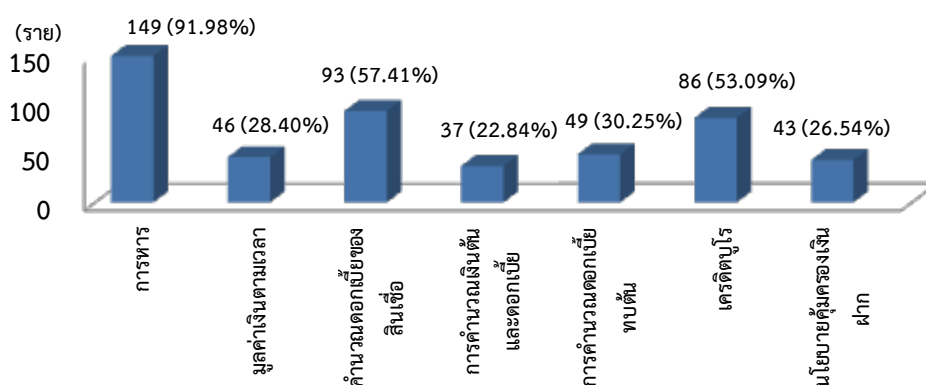
เกษตรกรมีคะแนนทักษะทางการเงินเฉลี่ยอยู่ที่ 12.93 คะแนน อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีคะแนนสูงสุดอยู่ที่ 17.29 คะแนน และต่ำสุดอยู่ที่ 6.86 คะแนน เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของทักษะทางการเงินในแต่ละด้าน ได้แก่ ความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และทัศนคติทางการเงิน พบว่า เกษตรกรมีคะแนนความรู้ทางการเงินเฉลี่ยอยู่ที่ 3.23 คะแนน อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีคะแนนสูงสุดอยู่ที่ 7 คะแนน และมีเกษตรกรที่ไม่ได้คะแนนในด้านความรู้ทางการเงินเลย ในส่วนของคะแนนพฤติกรรมทางการเงินของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรได้คะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 6.38 คะแนน อยู่ในระดับสูง โดยมีคะแนนสูงสุดอยู่ที่ 8 คะแนน ต่ำสุดอยู่ที่ 2 คะแนน และองค์ประกอบสุดท้ายคือ ทัศนคติทางการเงินของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีเฉลี่ยอยู่ที่ 3.31 คะแนน อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีคะแนนสูงสุดอยู่ที่ 5.57 คะแนน ต่ำสุดอยู่ที่ 1.86 คะแนน ตามลำดับ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 คะแนนทักษะทางการเงิน และองค์ประกอบของทักษะทางการเงิน

รายการ	สูงสุด	ต่ำสุด	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
ทักษะทางการเงิน	17.29	6.86	12.93	ปานกลาง
ความรู้ทางการเงิน	7.00	0	3.23	ปานกลาง
พฤติกรรมทางการเงิน	8.00	2.00	6.38	สูง
ทัศนคติทางการเงิน	5.57	1.86	3.31	ปานกลาง

ความรู้ทางการเงินของเกษตรกร พบว่า คำถามด้านความรู้ทางการเงินที่เกษตรกรตอบถูกต้องมากที่สุดคือ การหาร มีจำนวน 149 ราย คิดเป็นร้อยละ 91.09 รองลงมาคือ การคำนวณดอกเบี้ยของสินเชื่อ จำนวน 93 ราย คิดเป็นร้อยละ 57.41 ถัดมาคือ เครดิตบูโร จำนวน 86 ราย คิดเป็นร้อยละ 53.09 การคำนวณดอกเบี้ยทบต้น จำนวน 49 ราย คิดเป็นร้อยละ 30.25 มูลค่าเงินตามเวลา จำนวน 46 ราย คิดเป็นร้อยละ 28.40 นโยบายคุ้มครองเงินฝาก จำนวน 43 รายคิดเป็นร้อยละ 26.54 และการคำนวณเงินต้นและดอกเบี้ยจำนวน 37 ราย คิดเป็นร้อยละ 22.84 ดังภาพที่ 3

2) ความรู้ทางการเงินของเกษตรกร
เมื่อพิจารณาการตอบคำถามในด้านความรู้ทางการเงินของเกษตรกร ซึ่งประกอบไปด้วยคำถามจำนวน 7 ข้อ เพื่อใช้วัด

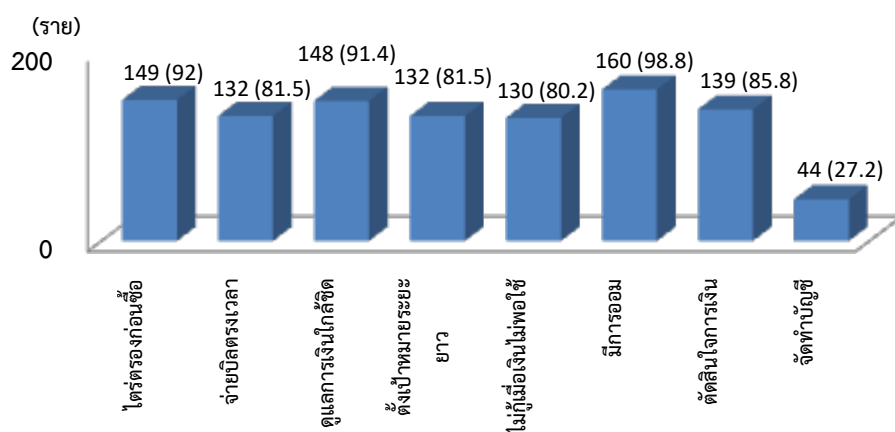

ภาพที่ 3 ความรู้ทางการเงินของเกษตรกร

3) พฤติกรรมทางการเงินของเกษตรกร

ในส่วนขององค์ประกอบของทักษะทางการเงินในด้านพฤติกรรมทางการเงิน ซึ่งประกอบด้วยคำถามที่ให้อัตราพฤติกรรมทางการเงินของเกษตรกร จำนวน 8 ข้อ พบว่า พฤติกรรมทางการเงินที่เกษตรกรได้คะแนนมากที่สุดคือ การมีการออม มีจำนวน 160 ราย คิดเป็นร้อยละ 98.77 รองลงมาคือ การไถ่ถอนก่อนซื้อ จำนวน 149 ราย คิดเป็นร้อยละ 91.98 ถัดมาคือ การดูแลการเงินอย่างใกล้ชิดจำนวน 148 ราย คิดเป็นร้อยละ 91.36 การตัดสินใจการเงินจำนวน 139 ราย คิดเป็นร้อยละ 85.80

การจ่ายเงินตรงเวลาและการตั้งเป้าหมายระยะมีจำนวนเท่ากันคือ 132 ราย คิดเป็นร้อยละ 81.48 ไม่กู้ยืมเงินไม่พอใช้จำนวน 130 ราย คิดเป็นร้อยละ 80.25 และการได้มีการจัดทำบัญชีจำนวน 44 ราย คิดเป็นร้อยละ 27.16 ตามลำดับ ดังภาพที่ 4

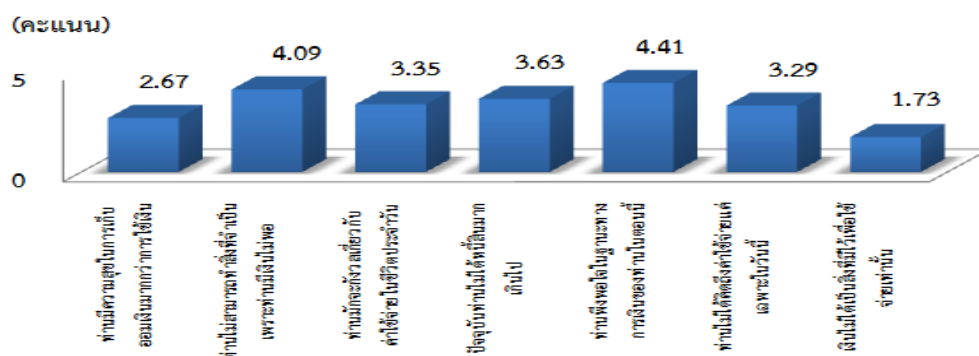
ภาพที่ 4 พฤติกรรมทางการเงินของเกษตรกร

4) ทักษะคิดทางการเงินของเกษตรกร

สำหรับคำถามในการวัดทัศนคติทางการเงินที่เป็นองค์ประกอบสุดท้ายของทักษะทางการเงินประกอบด้วยคำถามจำนวน 7 ข้อ โดยแต่ละข้อจะให้คะแนนเต็ม 5 ตามระดับความคิดเห็นของเกษตรกร พบว่า คำถามด้านทัศนคติทางการเงินที่เกษตรกรได้คะแนนมากที่สุด คือ คำถามข้อ 5 ท่านพึงพอใจในฐานะทางการเงินของท่านในตอนนี้ คะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 4.41 คะแนน รองลงมาคือ คำถามข้อที่ 2 ท่านไม่สามารถทำสิ่งที่จำเป็นเพราะท่านมีเงินไม่พอ คะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 4.09 คะแนน ถัดมาคือ

คำถามข้อที่ 4 ปัจจุบันท่านไม่ได้มีหนี้สินมากเกินไป คะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 3.63 คะแนน

คำถามข้อที่ 3 ท่านมักจะกังวลเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน คะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 3.35 คะแนน คำถามข้อที่ 6 ท่านไม่ได้คิดถึงแต่เรื่องค่าใช้จ่ายแค่เฉพาะในวันนี้ คะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 3.29 คะแนน คำถามข้อที่ 1 ท่านมีความสุขในการเก็บออมเงินมากกว่าการใช้เงิน คะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 2.67 คะแนน และคำถามข้อที่ 7 เงินไม่ไ้เป็นสิ่งที่มิไ้เพื่อใช้จ่ายท่านนั้น คะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 1.73 คะแนน ตามลำดับ ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 คะแนนทัศนคติทางการเงินในแต่ละคำถามของเกษตรกร

5.1.3 ทักษะทางการเงิน ความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และทัศนคติทางการเงินของ เกษตรกร จำแนกตามสายพันธุ์ข้าว และข้อมูลส่วนบุคคล

1) การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทักษะทางการเงินตามสายพันธุ์ข้าว

เมื่อคำนวณคะแนนทักษะทางการเงินของเกษตรกรในการปลูกข้าวพันธุ์แต่ละสายพันธุ์ จากผลรวมของคะแนนด้านความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และทัศนคติทางการเงิน พบว่า เกษตรกรทุกกลุ่มได้คะแนนทักษะทางการเงินเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง โดยเกษตรกรผู้ปลูกข้าวกาบดำมีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด เท่ากับ 13.50 คะแนน และเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์ยุ้มหนูมีคะแนนต่ำสุดอยู่ที่ 11.24 คะแนน) จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนและการเปรียบเทียบพหุคูณ พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะทางการเงินของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์ยุ้มหนูแตกต่างจากเกษตรกรกลุ่มอื่น ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

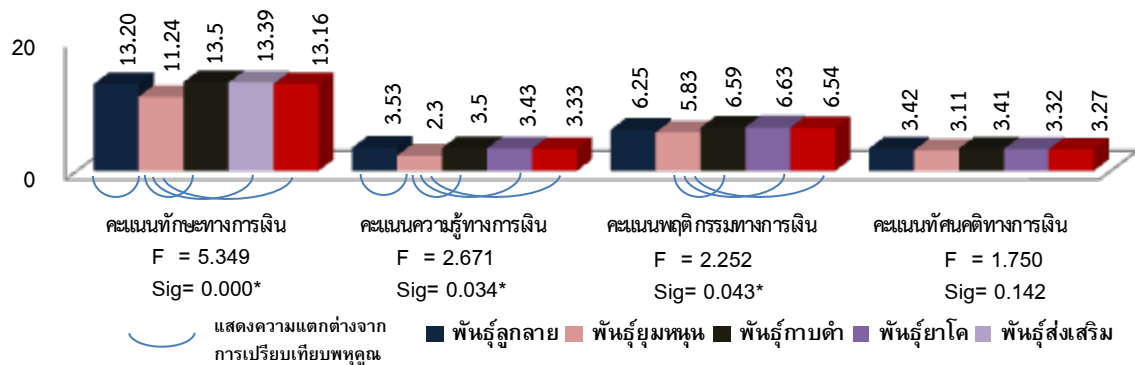
เมื่อเปรียบเทียบคะแนนความรู้ทางการเงินของเกษตรกรในการปลูกข้าวแต่ละสายพันธุ์ พบว่า เกษตรกรทุกกลุ่มมีความรู้ทางการเงินอยู่ในระดับปานกลาง โดยเกษตรกรที่ปลูกข้าวพันธุ์ลูกกลายมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ 3.53 คะแนน รองลงมาคือ เกษตรกรที่ปลูกข้าวพันธุ์กบดำ มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 3.50 คะแนน ถัดมาคือ เกษตรกรที่ปลูกข้าวพันธุ์ยาโค พันธุ์ส่งเสริมพันธุ์ยุ้มหนู ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ย 3.43 3.33 และ 2.30 ตามลำดับ นอกจากนี้ในการวิเคราะห์ความแปรปรวนและการเปรียบเทียบพหุคูณ ยังพบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ทางการเงินของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์ยุ้มหนูแตกต่างจากเกษตรกรกลุ่มอื่น ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

2) การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทักษะทางการเงินระหว่างเพศ

สำหรับคะแนนพฤติกรรมทางการเงิน พบว่า เกษตรกรที่ปลูกข้าวแต่ละสายพันธุ์มีคะแนนไม่แตกต่างกันมากนัก โดยทุกกลุ่มได้คะแนนอยู่ในระดับสูง โดยกลุ่มที่ได้คะแนนเฉลี่ยสูงที่สุดคือ เกษตรกรที่ปลูกข้าวพันธุ์ยาโค คะแนนเฉลี่ย 6.63 คะแนน ในขณะที่เกษตรกรพันธุ์ยุ้มหนูได้คะแนนต่ำที่สุด และเป็นเพียงกลุ่มเดียวที่ได้คะแนนต่ำกว่า 6 คะแนน กล่าวคือได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 5.83 คะแนน ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนและการเปรียบเทียบพหุคูณ พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ทางการเงินของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์ยุ้มหนูแตกต่างจากเกษตรกรกลุ่มอื่น ยกเว้นกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์ลูกกลายซึ่งเป็นกลุ่มที่ได้คะแนนต่ำสุดในระดับรองลงมา ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ในส่วนของคะแนนด้านทัศนคติทางการเงินของเกษตรกรทำแจกตามสายพันธุ์ข้าว พบว่า คะแนนเฉลี่ยของเกษตรกรแต่ละกลุ่มมีความใกล้เคียงกัน โดย

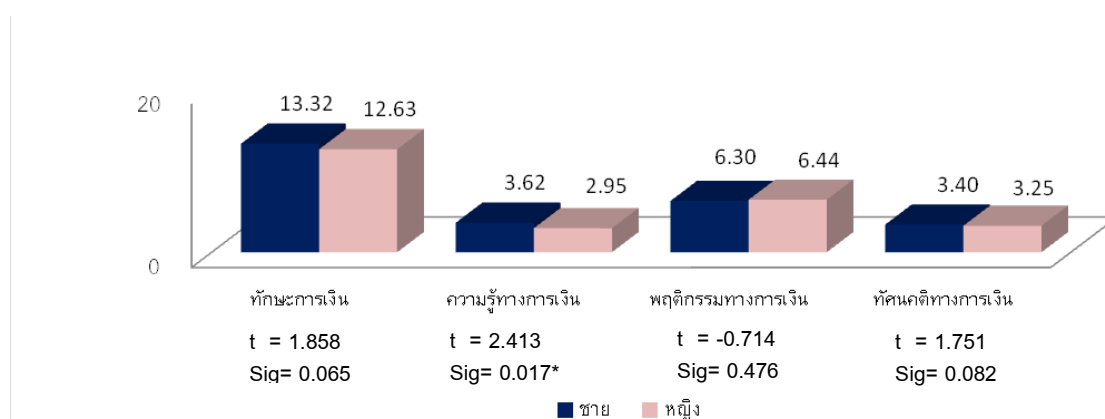
ทุกกลุ่มมีคะแนนด้านทัศนคติทางการเงินเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เกษตรกรที่ปลูกข้าวพันธุ์ลูกกลายมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด โดยได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.42 คะแนน รองลงมาคือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์กบดำ ที่ได้คะแนนเฉลี่ย 3.41 คะแนน เกษตรกรที่ได้คะแนนต่ำสุด คือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์ยุ้มหนู ได้คะแนนเฉลี่ย 3.11 คะแนน อย่างไรก็ตาม เนื่องจากค่าเฉลี่ยคะแนนด้านทัศนคติทางการเงินของเกษตรกรแต่ละกลุ่มมีความใกล้เคียงกัน ในการทดสอบความแปรปรวน ค่าเฉลี่ยคะแนนด้านทัศนคติทางการเงินของเกษตรกรแต่ละกลุ่มจึงไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 เปรียบเทียบคะแนนทักษะทางการเงินและองค์ประกอบของทักษะทางการเงินจำแนกตามสายพันธุ์ข้าว

เมื่อเปรียบเทียบคะแนนทักษะทางการเงินและองค์ประกอบของทักษะทางการเงินโดยเฉลี่ยของเกษตรกรระหว่างเพศชาย และเพศหญิง พบว่า คะแนนทักษะความรู้ทางการเงินของเกษตรกรที่เป็นเพศชายเฉลี่ยอยู่ที่ 13.32 คะแนน และเพศหญิงเฉลี่ยอยู่ที่ 12.63 คะแนน ถัดมาคือ คะแนนความรู้ทางการเงินของเกษตรกรที่เป็นเพศชายเฉลี่ยอยู่ที่ 3.62 คะแนน และเพศหญิงเฉลี่ยอยู่ที่ 2.95 คะแนน คะแนนพฤติกรรมทางการเงินของเกษตรกรที่เป็นเพศชายเฉลี่ยอยู่ที่ 6.30 คะแนน และเพศหญิงเฉลี่ยอยู่ที่ 6.44 คะแนน และสุดท้ายคือ คะแนนทัศนคติทางการเงินของเกษตรกรที่เป็นเพศชายเฉลี่ยอยู่ที่ 3.40 คะแนน และเพศหญิงเฉลี่ยอยู่ที่ 3.25 คะแนน ตามลำดับ

ซึ่งมีข้อสังเกต เกษตรกรเพศชายจะมีคะแนนสูงกว่าในเกือบทุกด้าน ได้แก่ด้านความรู้ทางการเงิน และด้านทัศนคติทางการเงิน ยกเว้นด้านพฤติกรรมทางการเงินที่เกษตรกรเพศชายได้ต่ำกว่าเกษตรกรเพศหญิงเพียงเล็กน้อย อย่างไรก็ตาม ในการทดสอบที่พบว่า มีเพียงคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ทางการเงินเท่านั้นที่ชและเพศหญิงได้คะแนนแตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05) เนื่องจากคะแนนของเพศชายสูงกว่าเพศหญิงมาก สำหรับคะแนนเฉลี่ยของทักษะทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และทัศนคติทางการเงินนั้น พบว่า คะแนนของเพศชายและหญิงไม่มีความแตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05) ดังภาพที่ 7

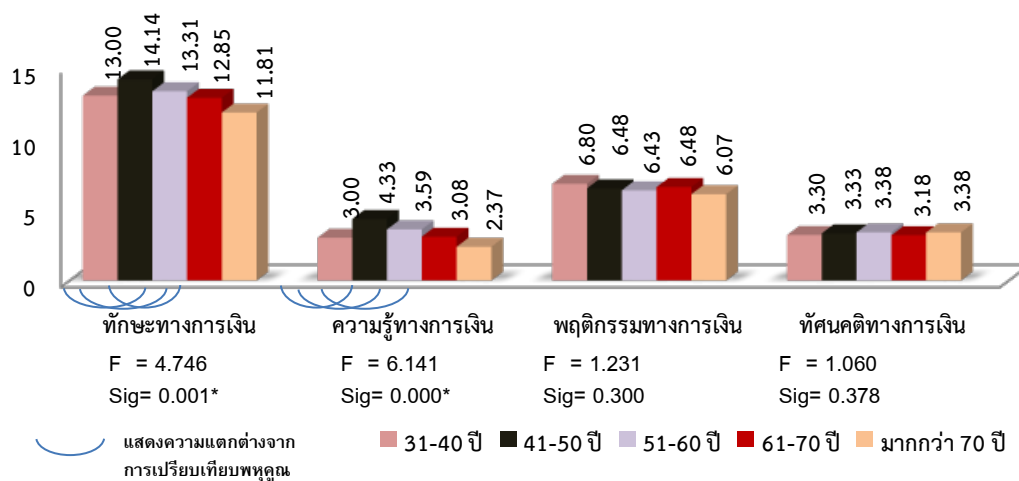

ภาพที่ 7 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทักษะทางการเงินระหว่างเพศ

3) การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทักษะทางการเงินระหว่างช่วงอายุ

เมื่อเปรียบเทียบคะแนนทักษะทางการเงินและองค์ประกอบของทักษะทางการเงินโดยเฉลี่ยระหว่างช่วงอายุของเกษตรกร พบว่า กลุ่มเกษตรกรที่มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี เป็นเกษตรกรที่ได้คะแนนเฉลี่ยของทักษะทางการเงิน และคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ทางการเงินสูงที่สุด (14.14 และ 4.33 คะแนน ตามลำดับ) ในขณะที่กลุ่มเกษตรกรที่มีอายุมากกว่า 70 ปี เป็นกลุ่มที่ได้คะแนนทักษะทางการเงินต่ำที่สุด (11.81 คะแนน) อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบของทักษะทางการเงิน จะเห็นว่า กลุ่มเกษตรกรที่มีอายุมากกว่า 70 ปีได้คะแนนเฉลี่ยต่ำสุดในด้านความรู้ทางการเงิน (2.39 คะแนน) และด้านพฤติกรรม (6.07 คะแนน) แต่ด้านทัศนคติทางการเงินนั้น เกษตรกรกลุ่มนี้ไม่ได้มีคะแนนที่ต่ำที่สุด โดยกลุ่มที่ได้คะแนนทัศนคติทางการเงินต่ำที่สุด คือ กลุ่มเกษตรกรที่มีอายุ 61 - 70 ปี (3.18 คะแนน)

ในการทดสอบการทดสอบความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะทางการเงินและองค์ประกอบของทักษะทางการเงินของเกษตรกรในแต่ละช่วงอายุ พบว่า มีเพียงคะแนนทักษะทางการเงินและความรู้ทางการเงินเท่านั้นที่พบว่าเกษตรกรในช่วงอายุต่างกัน ได้คะแนนเฉลี่ยแตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05) ในขณะที่คะแนนด้านพฤติกรรมทางการเงิน และทัศนคติทางการเงินนั้น พบว่าเกษตรกรแต่ละกลุ่มได้คะแนนเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05) โดยเมื่อเปรียบเทียบพหุคูณ พบว่า กลุ่มเกษตรกรที่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มที่ได้คะแนนเฉลี่ยด้านทักษะทางการเงินและความรู้ทางการเงินสูงที่สุด มีคะแนนทักษะทางการเงินและความรู้ทางการเงินเฉลี่ยแตกต่างจากเกษตรกรที่มีอายุมากกว่า 70 ปี และเกษตรกรที่มีอายุ 61 - 70 ปี (ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05) ซึ่งเป็นสองกลุ่มที่ได้คะแนนเฉลี่ยด้านทักษะทางการเงินและความรู้ทางการเงินต่ำที่สุด ดังแสดงในภาพที่ 8

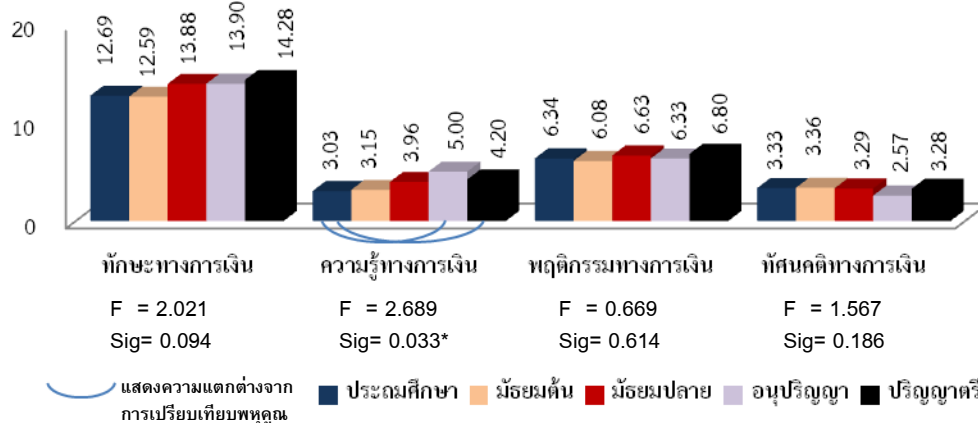
ภาพที่ 8 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทักษะทางการเงินระหว่างช่วงอายุ

4) การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทักษะทางการเงินระหว่างระดับการศึกษา

เมื่อเปรียบเทียบทักษะทางการเงินและองค์ประกอบของทักษะทางการเงินโดยเฉลี่ยของเกษตรกรตามระดับการศึกษาพบว่า คะแนนทักษะทางการเงินมีแนวโน้มเป็นไปในทิศทางเดียวกับตามระดับการศึกษาของเกษตรกร กล่าวคือ เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีคะแนนทักษะทางการเงินสูงกว่าเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า โดยเกษตรกรที่มีคะแนนทักษะทางการเงินสูงที่สุดคือ เกษตรกรที่มีศึกษาระดับปริญญาตรี (14.28 คะแนน) และเกษตรกรกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ได้คะแนนด้านพฤติกรรมทางการเงินสูงที่สุด (6.8 คะแนน) กลุ่มที่ได้คะแนนทักษะทางการเงินรองลงมา คือ เกษตรกรที่มีการศึกษาระดับอนุปริญญา โดยเกษตรกรกลุ่มนี้ได้คะแนนสูงสุดในด้านความรู้ทางการเงิน (5 คะแนน) สำหรับเกษตรกรที่มีคะแนนทักษะทางการเงินต่ำที่สุด คือ เกษตรกรที่จบการศึกษาระดับมัธยมต้น ซึ่งเกษตรกรกลุ่มนี้ได้คะแนนด้านพฤติกรรมทางการเงิน น้อยที่สุด (6.08 คะแนน) สำหรับกลุ่มเกษตรกรที่จะการศึกษาระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นกลุ่มที่ได้รับการศึกษา น้อยที่สุด พบว่า เกษตรกรกลุ่มนี้มีคะแนนทักษะทางการเงิน น้อยที่สุดเป็นอันดับสอง รองจากเกษตรกรที่จบการศึกษาระดับมัธยมต้น ซึ่งเป็นผลมาจากเกษตรกรกลุ่มนี้ได้

คะแนนด้านความรู้ทางการเงิน และทัศนคติทางการเงิน น้อยที่สุด (3.03 และ 3.33 คะแนน ตามลำดับ) แต่เนื่องจากคะแนนด้านพฤติกรรมทางการเงินของเกษตรกรกลุ่มนี้สูงกว่าเกษตรกรจบการศึกษาระดับมัธยมต้นมาก จึงทำให้คะแนนรวมของทักษะทางการเงินสูงกว่า

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากคะแนนเฉลี่ยทักษะทางการเงิน และองค์ประกอบทางการเงินของเกษตรกรแต่ละกลุ่มมีความใกล้เคียงกัน ผลการทดสอบความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนของเกษตรกรในแต่ละกลุ่มจึงพบว่า มีเพียงความรู้ทางการเงินเท่านั้น ที่เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีคะแนนเฉลี่ยแตกต่างกัน (ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05) โดยผลการเปรียบเทียบพหุคูณ พบว่า เกษตรกรที่จบระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นกลุ่มที่ได้คะแนน น้อยที่สุด มีคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ทางการเงินแตกต่างจากเกษตรกรที่จบระดับอนุปริญญา และปริญญาตรี (ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05) ซึ่งเป็นสองกลุ่มที่ได้คะแนนความรู้ทางการเงินเฉลี่ยสูงที่สุด ดังแสดงในภาพที่ 9

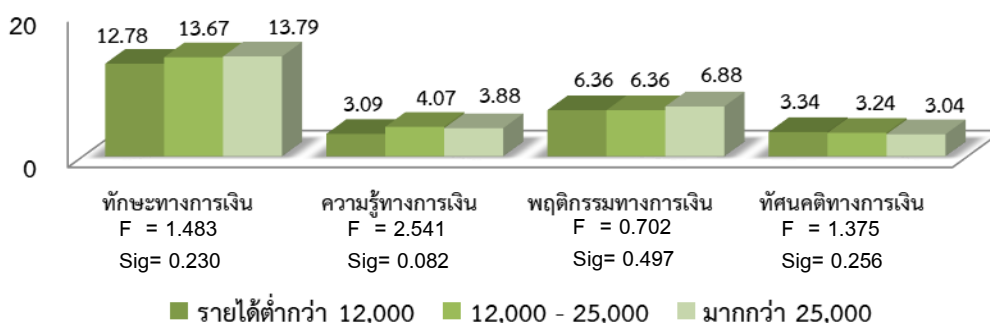
ภาพที่ 9 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทักษะทางการเงินของเกษตรกรระหว่างระดับการศึกษา

5) การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทักษะทางการเงินระหว่างรายได้

เมื่อเปรียบเทียบทักษะทางการเงินและองค์ประกอบของทักษะทางการเงินโดยเฉลี่ยของเกษตรกรตามกลุ่มรายได้พบว่า คะแนนทักษะทางการเงินของเกษตรกรเป็นไปในทิศทางเดียวกับรายได้ของเกษตรกร กล่าวคือ เกษตรกรกลุ่มที่มีรายได้สูงจะได้คะแนนทักษะทางการเงินสูงกว่าเกษตรกรที่มีรายได้ต่ำ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบของทักษะทางการเงินในแต่ละด้าน จะเห็นว่า คะแนนความรู้และพฤติกรรมทางการเงินค่อนข้างจะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือเกษตรกรที่มีรายได้สูง มีแนวโน้มที่จะได้คะแนนด้านความรู้และพฤติกรรมทางการเงินสูง แต่สำหรับทัศนคติทางการเงินนั้นจะเป็นไปในทิศทางตรงกันข้าม

กับรายได้ กล่าวคือ เกษตรกรกลุ่มที่มีรายได้สูงจะมีคะแนนทัศนคติทางการเงินต่ำกว่าเกษตรกรที่มีรายได้ต่ำกว่า

อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่า คะแนนทักษะทางการเงิน ความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และทัศนคติทางการเงินของเกษตรกรทั้งสามกลุ่มไม่ได้มีความแตกต่างกันเท่าใดนัก ดังนั้นในการทดสอบค่าความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะทางการเงิน และองค์ประกอบทางการเงินทั้งสามด้าน จึงพบว่า เกษตรกรทั้งสามกลุ่มมีค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะทางการเงิน และองค์ประกอบทางการเงินทั้งสามด้านไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ดังแสดงในภาพที่ 10

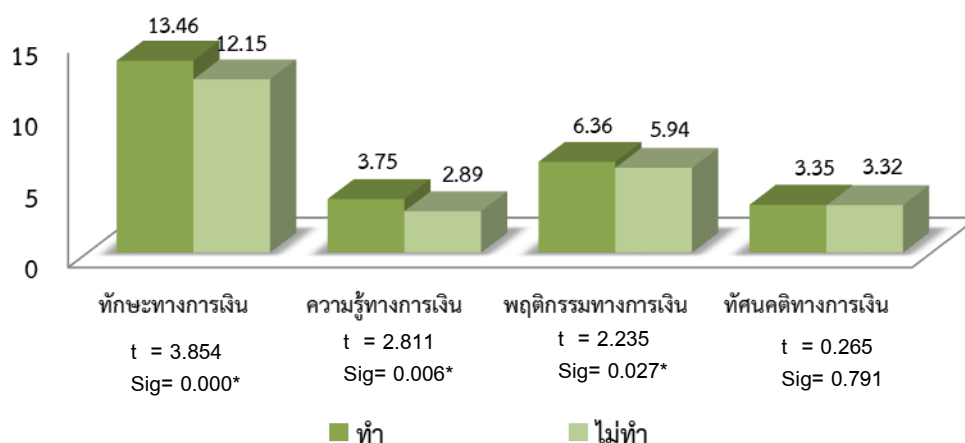

ภาพที่ 10 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทักษะทางการเงินระหว่างรายได้

6) การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทักษะทางการเงินระหว่างผู้ที่ทำบัญชีและไม่ทำบัญชี

ในการเปรียบเทียบทักษะทางการเงินและองค์ประกอบของทักษะทางการเงินโดยเฉลี่ยของเกษตรกรตามการจัดทำบัญชีครัวเรือน ผู้วิจัยได้ตัดคะแนนเรื่องการจัดทำบัญชีออกจากการคำนวณคะแนนคะแนนพฤติกรรมทางการเงินและทักษะทางการเงิน เพื่อให้ข้อมูลระหว่างผู้ที่ทำบัญชีและไม่ทำบัญชีสามารถเปรียบเทียบกันได้ ผลการเปรียบเทียบโดยการทดสอบที พบว่าคะแนนทักษะทางการเงินของเกษตรกรที่มีการจัดทำบัญชีครัวเรือนสูงกว่าเกษตรกรที่ไม่มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน ที่ระดับ

นัยสำคัญ 0.05 และเมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบของทักษะทางการเงินในแต่ละด้าน จะเห็นว่า เกษตรกรที่มีจัดทำบัญชีครัวเรือนได้คะแนนความรู้ทางการเงินและพฤติกรรมทางการเงินสูงกว่าเกษตรกรที่ไม่มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 สำหรับคะแนนทัศนคติทางการเงินนั้น พบว่า แม้ว่าเกษตรกรที่มีจัดทำบัญชีครัวเรือนจะได้คะแนนสูงกว่าเกษตรกรที่ไม่มีการจัดทำบัญชีครัวเรือนเล็กน้อย แต่เมื่อทำการทดสอบที พบว่า เกษตรกรทั้งสองกลุ่มได้คะแนนเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ดังแสดงในภาพที่ 11

ภาพที่ 11 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทักษะทางการเงินระหว่างผู้ที่ทำบัญชีและไม่ทำบัญชี

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

5.2.1 เกษตรกรมีคะแนนทักษะทางการเงินเฉลี่ยอยู่ที่ 12.93 คะแนน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบของทักษะทางการเงิน ได้แก่ ความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และทัศนคติทางการเงิน พบว่า เกษตรกรมีคะแนนความรู้ทางการเงิน และคะแนนทัศนคติทางการเงินเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่มีคะแนนพฤติกรรมทางการเงินอยู่ในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องผลการสำรวจของธนาคารแห่งประเทศไทย (Bank of Thailand, 2014) ที่พบว่า คนไทยมีทักษะทางการเงินเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และองค์ประกอบด้านความรู้ทางการเงินอยู่ในระดับปานกลาง พฤติกรรมทางการเงินอยู่ในระดับสูง และทัศนคติทางการเงินอยู่ในระดับปานกลาง อย่างไรก็ตามจากผลการวิเคราะห์ของธนาคารแห่งประเทศไทย ระดับคะแนนด้านความรู้ทางการเงินที่ได้แม้ว่าจะอยู่ในระดับปานกลาง แต่ก็อยู่ในเกณฑ์ที่ค่อนข้างต่ำ เนื่องจากคะแนนไม่ถึงครึ่งหนึ่งของคะแนนเต็มสำหรับคะแนนด้านพฤติกรรมทางการเงินและทัศนคติทางการเงินอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดี

5.2.2 เมื่อพิจารณาองค์ประกอบแรกของทักษะทางการเงิน คือ ความรู้ทางการเงิน พบว่า เกษตรกรได้คะแนนค่อนข้างน้อย จะเห็นว่ามีคำถามเพียง 3 ข้อ ที่เกษตรกรเกินครึ่งตอบได้ถูกต้อง ได้แก่ การหาร การคำนวณดอกเบี้ยเงินเชื่อ และเครดิตบูโร ข้อสังเกตคือ คำถามเหล่านี้เป็นคำถามที่ไม่ซับซ้อน แต่สำหรับคำถามที่เหลือ ได้แก่ มูลค่าเงินตามกาลเวลา การคำนวณเงินต้นและดอกเบี้ย การคำนวณดอกเบี้ยทบต้น นโยบายคุ้มครองเงินฝาก ซึ่งเป็นคำถามที่ค่อนข้างยาก เกษตรกรตอบได้ถูกต้องน้อย ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของธนาคารแห่งประเทศไทย (Bank of Thailand, 2014) โดยลักษณะของการได้คะแนนของคำถามแต่ละข้อเป็นในรูปแบบเดียวกันเดียวกับผลการวิจัยของธนาคารแห่งประเทศไทย สะท้อนให้เห็นว่าเกษตรกรยังขาดความรู้ทางการเงินที่มีความซับซ้อน อย่างไรก็ตามคำถามด้านความรู้ทางการเงินที่ผู้วิจัยใช้ในการเก็บข้อมูล เป็นความรู้พื้นฐานทางการเงินที่ประชาชนทั่วไปควรรู้ เพื่อการจัดการทางการเงินของตนเองได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกลุ่มเกษตรกรที่มีหนี้สิน ซึ่ง

มีสัดส่วนเกินกว่าครึ่งหนึ่งของเกษตรกรทั้งหมด แต่ผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรที่ตอบคำถามเรื่องการคำนวณเงินต้นและดอกเบี้ย การคำนวณดอกเบี้ยทบต้นมีสัดส่วนน้อยกว่าครึ่ง หรือประมาณหนึ่งในสี่เท่านั้น ซึ่งความรู้เหล่านี้เป็นความรู้ที่จำเป็นในการกู้ยืมเงิน แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรมีความรู้ในเรื่องการกู้ยืมไม่เพียงพอ

5.2.3 ในเรื่องพฤติกรรมทางการเงิน พบว่า เกษตรกรได้คะแนนอยู่ในระดับค่อนข้างสูง โดยเป็นองค์ประกอบเพียงองค์ประกอบเดียวของทักษะทางการเงินที่อยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณารายละเอียดของคำถามด้านพฤติกรรมทางการเงิน พบว่าเกษตรกรตอบคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเงินได้อย่างเหมาะสมไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 ในเกือบทุกคำถาม ยกเว้นเพียงเรื่องการจัดทำบัญชี ที่มีผู้ตอบว่าจัดทำบัญชีเพียงร้อยละ 22.40 โดยพฤติกรรมที่เกษตรกรได้คะแนนสูงสุดคือเรื่องการออม ซึ่งมีสัดส่วนถึงร้อยละ 98.80 หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าเกษตรกรเกือบทั้งหมดมีการออม เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยที่ศึกษาจากเกษตรกรกลุ่มอื่น ๆ เช่น Sarunnuch Thongkong (2010) ที่พบว่าเกษตรกรมีการออม ร้อยละ 47 หรือในงานวิจัยของ Prapatsorn Taechprasertvitaya, et al. (2004) ที่พบว่าเกษตรกรมีการออมร้อยละ 77.90 ก็จะทำให้เห็นว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองในเขตลุ่มน้ำปากพนังมีสัดส่วนการออมที่สูงมาก

นอกจากนี้ยังมีพฤติกรรมเรื่องการไถ่ถอนก่อนซื้อและการดูแลการเงินอย่างใกล้ชิด ที่เกษตรกรได้คะแนนสูงกว่าร้อยละ 90 ซึ่งเป็นเรื่องที่สะท้อนว่าเกษตรกรเกือบทั้งหมดมีการไถ่ถอนในการซื้อสินค้าและมีความระมัดระวังดูแลการเงินของตนเองอย่างใกล้ชิด สำหรับพฤติกรรมเรื่องอื่นๆ เกษตรกรก็ได้คะแนนสูง ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง ตัดสินใจทางการเงิน การจ่ายบิลตรงเวลา การตั้งเป้าหมายระยะยาว และการไม่กู้ยืมเมื่อมีเงินไม่พอใช้ ที่เกษตรกรได้คะแนนจากการตอบคำถามสูงกว่าร้อยละ 80 การที่เกษตรกรได้คะแนนพฤติกรรมการเงินในเรื่องดังกล่าวสูงนับว่าเป็นสัญญาณที่ดีว่าเกษตรกรมีพฤติกรรมการทางการเงินที่เหมาะสม สำหรับพฤติกรรมที่เกษตรกรควรมีการปรับปรุงมีเพียงเรื่องเดียวคือ เรื่องการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย ดังนั้นจึงควรมีการสนับสนุนให้เกษตรกรหันมาจัดทำบัญชีให้มากขึ้น

5.2.4 สำหรับด้านทัศนคติทางการเงิน พบว่า คะแนนด้านทัศนคติมีความหลากหลาย โดยมีระดับคะแนนเฉลี่ยทั้งสูง ปานกลาง และต่ำ ทัศนคติที่เกษตรกรได้คะแนนสูงสุด คือ เรื่องความพึงพอใจในฐานของตนเอง โดยเมื่อพิจารณาพร้อมกับรายได้ของเกษตรกรก็จะเห็นว่ามีประเด็นที่น่าสังเกต กล่าวคือ เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเพียง 6,245.86 บาท ซึ่งถือเป็นรายได้ที่ต่ำ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาค่าควบคู่ไปกับรายได้ทั้งครัวเรือนก็จะเห็นว่ารายได้เฉลี่ยต่อสมาชิกในครัวเรือนอยู่ในระดับต่ำมาก โดยเกษตรกรมีรายได้ของครัวเรือนต่อเดือนเฉลี่ยเพียง 10,816.35

บาท ในขณะที่เกษตรกรมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.06 ราย จึงหมายความว่าเกษตรกรมีรายได้เฉลี่ยต่อสมาชิกในครัวเรือนเพียงรายละ 2,664.13 บาทต่อเดือนเท่านั้น แต่เกษตรกรกลับตอบว่ามีความพึงพอใจในฐานการเงินของตนเอง สะท้อนให้เห็นถึงความพึงพอใจในตนเองของเกษตรกรทั้งที่มีรายได้ต่ำ ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่าเกษตรกรไม่มีการค่าใช้จ่ายที่สูง แม้ว่าจะมีรายได้ต่ำก็เพียงพอต่อการใช้จ่ายของตนเอง

ทัศนคติทางการเงินที่มีคะแนนสูงสุดเป็นอันดับรองลงมาจากรเรื่องความพึงพอใจในฐานของตนเอง คือ การไม่ทำสิ่งจำเป็นเพราะมีเงินไม่พอ และความเห็นที่ว่าตนเองไม่ได้มีหนี้สินมากเกินไป ซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมที่เกษตรกรได้คะแนนสูงคือการไถ่ถอนก่อนซื้อและการดูแลการเงินอย่างใกล้ชิด สำหรับทัศนคติทางการเงินที่เกษตรกรได้คะแนนน้อยที่สุด คือ เรื่องเงินไม่ไ้เป็นสิ่งที่มิไ้ใช้จ่าย และเรื่องที่ตนเองมีความสุขในการเก็บออมมากกว่าการใช้เงิน ซึ่งอาจจะขัดแย้งกับพฤติกรรมทางการเงินที่เกษตรกรเกือบทั้งหมดมีการออม และมีความระมัดระวังในการใช้เงิน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกษตรกรมีรายได้ต่ำ ที่จริงแล้วหากเกษตรกรมีรายได้สูงก็มีความสุขกับการใช้จ่ายเงิน อย่างไรก็ตามถือเป็นสัญญาณที่ดีว่าแม้ว่าเกษตรกรจะมีความต้องการใช้จ่ายเงิน แต่ก็มีวินัยทางการเงิน และระมัดระวังในการใช้จ่าย

5.2.5 ในการเปรียบเทียบทักษะทางการเงินตามกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวแต่ละสายพันธุ์ข้าว พบว่า ส่วนใหญ่คะแนนทักษะทางการเงินจะใกล้เคียงกัน คือ ทุกกลุ่มได้คะแนนสูงกว่า 13 คะแนน ยกเว้นเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์ชุมหนู ซึ่งเป็นกลุ่มที่ได้คะแนนทักษะทางการเงินเฉลี่ยต่ำที่สุด เมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบของทักษะทางการเงิน จะพบว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์ชุมหนู เป็นกลุ่มที่ได้คะแนนต่ำกว่ากลุ่มอื่นๆ ในทุกด้านไม่ว่าจะเป็นความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน หรือทัศนคติทางการเงิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านความรู้ทางการเงินที่ต่ำกว่ากลุ่มอื่นมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ Wilawan Dungtripop and Pankeawta Lakkanawanit (2017) เรื่องการเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนจากการผลิตข้าวพันธุ์พื้นเมืองและพันธุ์ส่งเสริม ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ทำควบคู่ไปกับงานวิจัยนี้ โดยงานวิจัยดังกล่าว พบว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์ชุมหนูเป็นกลุ่มเกษตรกรที่ทำกำไรได้น้อยที่สุด หรืออีกนัยหนึ่งคือขาดทุนมากที่สุด จึงอาจเป็นไปได้ว่าสาเหตุที่กลุ่มเกษตรกรนี้มีการทำกำไรต่ำสุดเป็นเพราะขาดทักษะทางการเงินที่ดี ทำให้บริหารจัดการการปลูกข้าวได้ไม่ดีเท่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวสายพันธุ์อื่น

5.2.6 ในส่วนของการเปรียบเทียบทักษะทางการเงินตามข้อมูลส่วนบุคคลของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีคะแนนทักษะทางการเงินที่แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบโดยแบ่งกลุ่มตามเพศ ช่วงอายุ ระดับการศึกษา รายได้ และการจัดทำบัญชี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ravikumar (2013) และ Witsawakom

Khiriwan. (2015b) ที่พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับระดับทักษะทางการเงินของผู้ตอบแบบสอบถาม

ในการเปรียบเทียบโดยแบ่งกลุ่มตามเพศ พบว่า เกษตรเพศชายมีคะแนนทักษะการเงินเฉลี่ยสูงกว่าเกษตรกรเพศหญิง โดยเฉพาะในองค์ประกอบด้านความรู้ทางการเงินที่ได้เกษตรกรชายได้คะแนนเฉลี่ยสูงกว่าเกษตรกรหญิงอย่างเห็นได้ชัด สำหรับองค์ประกอบด้านพฤติกรรมทางการเงินและทัศนคติทางการเงิน เกษตรกรเพศชายและหญิงมีคะแนนเฉลี่ยใกล้เคียงกัน

เมื่อแบ่งกลุ่มเกษตรกรตามช่วงอายุ พบว่า คะแนนทักษะทางการเงินมีแนวโน้มไปในทิศทางที่ผกผันกับอายุของเกษตรกร กล่าวคือ กลุ่มเกษตรกรที่มีอายุมากมีแนวโน้มคะแนนทักษะทางการเงินเฉลี่ยต่ำกว่ากลุ่มเกษตรกรที่มีอายุน้อย ทั้งนี้เมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบของทักษะทางการเงิน จะพบว่าแนวโน้มของเกษตรกรที่มีอายุมากจะมีคะแนนต่ำกว่าเกษตรกรที่มีอายุน้อยนั้นเห็นได้ชัดในองค์ประกอบด้านความรู้ทางการเงิน ที่เกษตรกรกลุ่มที่มีอายุมากได้คะแนนความรู้ทางการเงินเฉลี่ยต่ำกว่าเกษตรกรที่มีอายุน้อยอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในกลุ่มที่อายุมากกว่า 70 ปี และอายุ 61 - 70 ปี สำหรับองค์ประกอบด้านพฤติกรรมทางการเงินและทัศนคติทางการเงินนั้นกลับไม่เห็นแนวโน้มดังกล่าว หรือความแตกต่างระหว่างกลุ่มอย่างชัดเจนเท่าใดนัก

เมื่อพิจารณาคะแนนทักษะทางการเงินโดยแบ่งเกษตรกรตามระดับการศึกษา พบว่า เกษตรกรที่มีการศึกษาสูงมีแนวโน้มที่จะได้คะแนนทักษะทางการเงินเฉลี่ยสูงกว่าเกษตรกรที่มีการศึกษาต่ำ เมื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของทักษะทางการเงินก็จะเห็นได้ว่าเป็นผลมาจากด้านความรู้ทางการเงินเป็นสำคัญ เพราะมีเพียงด้านความรู้ทางการเงินเท่านั้นที่พบความแตกต่างอย่างชัดเจนว่ากลุ่มเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาสูงได้คะแนนเฉลี่ยสูงกว่าเกษตรกรที่มีการศึกษาต่ำกว่า ในขณะที่ไม่พบความแตกต่างของเกษตรกรแต่ละกลุ่มในคะแนนด้านพฤติกรรมทางการเงินและทัศนคติทางการเงิน

เมื่อแบ่งกลุ่มเกษตรกรตามรายได้ พบว่า กลุ่มเกษตรกรที่มีรายได้สูงมีคะแนนทักษะทางการเงินเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มเกษตรกรที่มีรายได้ต่ำ อย่างไรก็ตามคะแนนของเกษตรกรแต่ละกลุ่มไม่แตกต่างกันมากนัก เมื่อทดสอบค่าสถิติจึงพบว่า เกษตรกรแต่ละมีคะแนนเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบคะแนนทักษะทางการเงินโดยแบ่งกลุ่มเกษตรกรที่ทำบัญชีและไม่ทำบัญชี พบว่า เกษตรกรผู้จัดทำบัญชีมีคะแนนทักษะทางการเงิน รวมไปถึงคะแนนขององค์ประกอบทางการเงินทั้งสามด้านสูงกว่าผู้ไม่ทำบัญชี โดยองค์ประกอบที่เห็นความแตกต่างได้ชัดเจนคือ ด้านความรู้ทางการเงิน และด้านพฤติกรรมทางการเงิน สะท้อนให้เห็นว่า

เกษตรกรที่ทำบัญชีมีความรู้และพฤติกรรมทางการเงินดีกว่าเกษตรกรที่ไม่ทำบัญชี

6. สรุปผลและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาระดับทักษะทางการเงินและองค์ประกอบทางการเงินของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีทักษะทางการเงินอยู่ในระดับปานกลาง โดยเมื่อพิจารณาองค์ประกอบของทักษะทางการเงิน จะเห็นว่า องค์ประกอบด้านความรู้ทางการเงินของเกษตรกรและทัศนคติของเกษตรกรอยู่ในระดับปานกลาง มีเพียงพฤติกรรมทางการเงินที่อยู่ในระดับสูง อย่างไรก็ตามจากผลการวิเคราะห์ของธนาคารแห่งประเทศไทย ระดับคะแนนด้านความรู้ทางการเงินที่ได้แม้ว่าจะอยู่ในระดับปานกลาง แต่ก็อยู่ในเกณฑ์ที่ค่อนข้างต่ำ เนื่องจากคะแนนไม่ถึงครึ่งหนึ่งของคะแนนเต็ม โดยเกษตรกรมักจะตอบได้เพียงคำถามที่ไม่มีความซับซ้อน แต่ในคำถามที่มีความซับซ้อนมากขึ้นมักจะตอบได้ไม่ถูกต้องได้แก่ มูลค่าเงินตามกาลเวลา การคำนวณเงินต้นและดอกเบี้ย การคำนวณดอกเบี้ยทบต้น นโยบายคุ้มครองเงินฝาก ซึ่งเป็นความรู้ที่จำเป็นในการบริหารจัดการการเงินส่วนบุคคล ไม่ว่าจะเป็นแผนการออมหรือการกู้ยืมเงิน ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะให้ความรู้แก่เกษตรกรเพื่อการบริหารจัดการการเงินของตนเองได้อย่างเหมาะสม โดยหากเปรียบเทียบกันระหว่างกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวแต่ละสายพันธุ์ พบว่า กลุ่มเกษตรกรที่ควรเร่งให้ความรู้หรือเพิ่มพูนทักษะทางการเงินก่อนเกษตรกรกลุ่มอื่น คือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์ยุ้มหนู เนื่องจากเป็นกลุ่มที่ได้คะแนนทักษะทางการเงิน และความรู้ทางการเงินต่ำกว่าเกษตรกรกลุ่มอื่น อีกทั้งยังพบว่าเกษตรกรกลุ่มนี้ประสบผลขาดทุนในการปลูกข้าวสูงที่สุด จึงอาจเป็นไปได้ว่ากลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์ยุ้มหนูขาดทักษะทางการเงินที่ดี จึงทำให้บริหารจัดการการปลูกข้าวได้ไม่ดีเท่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวสายพันธุ์อื่น

เมื่อพิจารณาถึงพฤติกรรมทางการเงินของเกษตรกร จะเห็นว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีพฤติกรรมทางการเงินที่ค่อนข้างเหมาะสม ยกเว้นเพียงเรื่องการจัดทำบัญชี ที่พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้มีการจัดทำบัญชี ซึ่งการจัดทำบัญชีจะทำให้เกษตรกรรู้ถึงรายรับรายจ่ายของตน และนำไปใช้ในการวางแผนและจัดการการเงินส่วนบุคคลได้อย่างเหมาะสม ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้เกษตรกรหันมาจัดทำบัญชีครัวเรือน อย่างไรก็ตามแม้ว่าเกษตรกรจะได้คะแนนพฤติกรรมทางการเงินอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะเรื่องการออม ที่เกษตรกรเกือบทั้งหมดมีการออม และแต่มีข้อสังเกตที่เชื่อมโยงกับองค์ประกอบด้านความรู้ทางการเงิน กล่าวคือ เกษตรกรส่วนใหญ่ออมเงินด้วยวิธีฝากบัญชีเงินฝากออมทรัพย์หรือเงินสด ซึ่งแม้ว่าจะเป็นวิธีที่มีสภาพคล่องสูง แต่ให้ผลตอบแทนน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกษตรกรไม่มีความรู้ที่เพียงพอเกี่ยวกับการคำนวณเงินต้นและดอกเบี้ย หรือการคำนวณ

ดอกเบี้ยทบต้น จึงไม่ได้คำนึงถึงอัตราผลตอบแทนในการเลือกวิธีการออม ซึ่งการให้ความรู้ทางการเงินแก่เกษตรกรจะช่วยให้เกษตรกรจัดการการเงินส่วนบุคคลได้อย่างเหมาะสมมากขึ้น โดยการให้ความรู้ทางการเงินนี้ ควรทำควบคู่ไปกับการให้ความรู้และกระตุ้นให้เกษตรกรจัดทำบัญชีครัวเรือน ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน โดยมีผลการวิจัยสนับสนุนที่แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรที่มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน จะมีทักษะทางการเงินและองค์ประกอบของทักษะทางการเงิน โดยเฉพาะในด้านความรู้ทางการเงินและพฤติกรรมทางการเงินสูงกว่าเกษตรกรที่ไม่มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน การให้ความรู้ในการจัดทำบัญชีควบคู่ไปกับการความรู้ทางการเงิน จะทำให้เกษตรกรเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการนำข้อมูลทางบัญชีไปใช้ในการจัดการการเงินต่อไป

ในส่วนของทัศนคติทางการเงิน มีข้อสังเกตว่าคำถามข้อที่เกษตรกรได้คะแนนสูงที่สุดคือ เรื่องความพึงพอใจในฐานะของตนเอง ในขณะที่ผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำ สะท้อนให้เห็นถึงความพึงพอใจในฐานะการเงินของตนเองของเกษตรกรทั้งที่มีรายได้น้อย ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่าเกษตรกรไม่มีภาระค่าใช้จ่ายที่สูง แม้ว่าจะมีรายได้ต่ำก็เพียงพอต่อการใช้จ่ายของตนเอง ซึ่งก็เป็นสิ่งที่ดีที่ทำให้เกษตรกรใช้ชีวิตอย่างพอเพียง แต่อย่างไรก็ตามประเด็นดังกล่าวอาจมีผลต่อการพยายามกระตุ้นหรือส่งเสริมการเพิ่มความรู้ทางการเงินและการจัดทำบัญชี หรือแม้แต่การปรับปรุงวิธีการผลิตข้าว หรือการแปรรูปผลผลิตเพื่อเพิ่มรายได้ เนื่องจากเกษตรกรอาจไม่เห็นถึงความสำคัญที่จะเพิ่มรายได้ของตน เพราะมีความพึงพอใจในฐานะของตนเองอยู่แล้ว ทั้งนี้เห็นได้จากผลการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนจากการผลิตข้าวพันธุ์พื้นเมืองและพันธุ์ส่งเสริม (Wilawan Dungtripop and Pankeawta Lakkanawanit, 2017) ที่พบว่า เกษตรกรไม่ได้มีการจำหน่ายผลผลิตพลอยได้จากการปลูกข้าว เช่น ฟางข้าว หรือตอข้าว แต่อย่างใด ทั้งๆที่ผลผลิตพลอยได้เหล่านั้นสามารถสร้างรายได้เพิ่มให้แก่เกษตรกรได้ อย่างไรก็ตามหากมองในอีกแง่มุมหนึ่ง ความพึงพอใจในฐานะการเงินของเกษตรกรที่แม้ว่าจะมีรายได้ต่ำอาจเป็นสิ่งที่ทำให้เกษตรกรยังคงปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองต่อไป เนื่องจากในการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนจากการผลิตข้าวพันธุ์พื้นเมืองและพันธุ์ส่งเสริม พบว่าผลตอบแทนหรือกำไรจากการปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองอยู่ในระดับต่ำมาก หากเกษตรกรคำนึงถึงผลตอบแทนจากการปลูกข้าวเป็นหลัก อาจจะมีการเลิกปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองหรือมีการปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองลดลงเพื่อให้เพียงพอต่อการบริโภคในครัวเรือนเท่านั้น เนื่องจากไม่คุ้มค่างานและค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น

แม้ว่าผู้วิจัยจะมีข้อเสนอแนะให้ส่งเสริมและกระตุ้นให้เกษตรกรเพิ่มพูนทักษะทางการเงิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความรู้ทางการเงินและการจัดทำบัญชี แต่ก็มีข้อสังเกตเพิ่มเติม

จากผลการวิจัยที่พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ และจบการศึกษาเพียงระดับประถมศึกษา ดังนั้นในการให้ความรู้แก่เกษตรกรจึงต้องมีการวางแผนที่ดี โดยเฉพาะในการให้ความรู้ที่มีความซับซ้อน เพื่อให้เกิดแรงจูงใจและทัศนคติที่ดีต่อการจัดการทางการเงิน โดยอาจจะเริ่มจากกลุ่มผู้นำชุมชนหรือกลุ่มที่เปิดรับความรู้และต้องการพัฒนาตนเองก่อน แล้วจึงขยายผลไปยังเกษตรกรกลุ่มอื่น ๆ

7. เอกสารอ้างอิง

- Achara Klinchan. (2014). **The Study Cost and Returns of Organic Rice Cultivation in Phetchabun** (in Thai). Retrieved Oct, 15, 2016. From http://research.pcru.ac.th/rdb/pro_data/files/5703037.pdf
- Akoto, G. O. (2017). Financial Literacy of Cocoa Farmers in Ghana. **International Journal of Accounting and Finance**. 7(1). 11-30
- Atkinson, A. & Messy, F. (2012) **Measuring Financial Literacy: Results of the OECD/International Network on Financial Education (INFE) Pilot Study**, OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private Pensions, No. 15, OECD Publishing, retrieved from <http://dx.doi.org/10.1787/5k9csfs90fr4-en>
- Bank of Thailand. (2014). **Thailand Financial Literacy Survey 2013** (in Thai).. Retrieved May, 26, 2016 From <http://www.1213.or.th/th/aboutcc/knownfcc/Documents/2013%20ThaiFLSurvey.pdf>
- Ennoo Suesuwan. (2014). **A new dimension of rice development and Thai farmers** (in Thai). Retrieved May, 26, 2016 From http://www.thairice.org/doc_dl/ppt-ennu.pdf
- Financial Service Authority. (2005). **Measuring Financial Capability: An Exploratory Study**. Personal Finance Research, University of Bristol, retrieved January, 26, 2016 From http://www.bristol.ac.uk/geography/research/pfrc/theme5/fincap/measuring_fincap.htm
- Gaurav, S. & Singh, A. (2012). An Inquiry into the Financial Literacy and Cognitive Ability of Farmers: Evidence from Rural India. **Oxford Development Studies**. 40(3). 358-380

- Hasibuan, H. T. et al. (2017). Accounting Training Module Development to Boost Agriculture Financial Literacy on Palm Farmers. **International Education Studies**. 10(9). 78-86
- Institute of Research and Innovation, Walailak University. (2015). **Summary of research development forum in "Native Rice Farming"** (in Thai). Retrieved January, 26, 2016 From <http://masterorg.wu.ac.th/file/ird-20150508-162408-Fa5Gh.pdf>
- Kanitha Warasuk, Chularatn Kosa, and Gopharanit Chawalawalee. (2014). **The study of household debt and economics of southern Thailand** (in Thai). Retrieved May, 26, 2016 From <https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/Southern/DocLib>
- Kornika Warawichanee. (2017). **Financial Literacy and Well-Being of Employees in Financial Institutions in Thailand** (in Thai). Independent Study. Master of Science (Finance). Bangkok University. Retrieved April, 26, 2018 From http://dspace.bu.ac.th/bitstream/123456789/2758/1/kornnika_wara.pdf
- National Statistical Office. (2013). **Summary results of economic and social conditions of households** (in Thai). Retrieved May, 26, 2016 From <https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/Southern/DocLib>
- Neeranat Sricharoen, Nongnuch Chaiphuasook, and Phataporn Kiniphan. (2011). **Developing cost account for rice Production for analyzing return of owner farmer, Ban Wang Yao Kosum Phisai, Mahasarakham Province** (in Thai). In: The 5th Srinakharinwirot Academic Conference. Bangkok, Thailand
- Nonglak Jiwju. (2015). **A comparative analysis study of cost and profit between the Khoa Tha Heang and Riceberry rice plantation from the farmers** (in Thai). In: National Academic Conference on Academic Management Sciences 2015 Retrieved May, 15, 2016. From <http://www.management.cmru.ac.th/conferences2015/file/poster/4PosAcc.pdf>
- Nongluck Suphanchaimat and Preeda Prapertchob. (2003). **Financial management and savings in agricultural households in the Northeast** (in Thai). Library, Khon Kaen University.
- OECD. (2015). **2015 OECD/INFE Toolkit for Measuring Financial Literacy and Financial Inclusion**. Organisation for Economic Co-operation and Development, France, retrieved from https://www.oecd.org/daf/fin/financial-education/2015_OECD_INFE_Toolkit_Measuring_Financial_Literacy.pdf
- Orakoch Ketpirune. (2013). **Comparison of economic costs and returns structure of chemical and organic rice cultivation: a case study in Nong Sano sub-district, Sam Ngam district, Phichit province** (in Thai). Khon Kaen Agriculture Journal, 41(2), 171-180.
- Panthip Sansong. (2014). **Analysis of Cost and Returns On Investment of Rice Farms of Farmers in Nakhonsawan Province 2012** (in Thai). In: the 3rd academic conference of Phayao Research. Retrieved Oct, 15, 2016. From http://www.prc.up.ac.th/UPResearchV25/57/DOC_ACTIVE/130397771040330019.pdf
- Prapatsorn Taechaprasertvitaya, Chaichrn Wongsamun, Niwat Martwanna, and Anongnuch Thienthong. (2004). **Financial management of farm households in Khon Kaen Province** (in Thai). Library, Khon Kaen University.
- Ravikumar, R. et al. (2013). Assessment of farm financial literacy among Jasmine growers in Tamilnada, India. **Developing Country Studies**. 3(13). 67-76
- Royal Irrigation Department. (2015). **Pak Phanang Basin development project initiated by his majesty the King** (in Thai). Retrieved May, 27, 2016. From http://www.rid.go.th/royalproject/index.php?option=com_content&view=article&catid=66%3A2009-05-04-07-29-58&id=137%3A2009-05-24-07-10-36&Itemid=9
- Sarunnuch Thongkong. (2010). **Format of financial management in household and quality level of agriculturist's life, Case study: The ariculturist in the area Tumbon Kuiannuam Ampor Bunpure Udonrtani** (in Thai). Master Degree's Thesis, Kasembundit University.

Thanaporn Athipanyakul, Piansak Pakdee Supaporn

Puongchompoo, and Theera Kiattimanarote, (2011).

Financial management of farm household in Khon Kaen

Province, crop year 2009/10 (in Thai). **Khon Kaen**

Agriculture Journal, J. 39 SUPPLEMENT: 225-229

(2011)

Wilai Auepiyachut, (2017). Financial Literacy: Determinants

and its Implications for Saving Behavior. **Journal of**

Humanities and Social Sciences. 3(47). 67-93

Wilawan Dungtripop and Pankeawta Lakkanawanit. (2017). **A**

Comparative Study on Cost and Return of native

and recommended rice in Pak Panang basin (in

Thai). The Thailand Research Fund.

Witsawakorn Khiriwan. (2015a). **Financial Literacy level**

measurement and capital market participation (in Thai).

School of Development Economics. National Institute of

Development Administration. Retrieved May, 26, 2016 From

[https://www.set.or.th/dat/vdoArticle/attachFile/AttachFile_147](https://www.set.or.th/dat/vdoArticle/attachFile/AttachFile_1470741961947.pdf)

0741961947.pdf.

Witsawakorn Khiriwan. (2015b). **Financial Literacy level**

measurement and retirement savings (in Thai). School of

Development Economics. National Institute of Development

Administration. Retrieved May, 26, 2016 From [https://www.](https://www.bot.or.th/Thai/Segmentation/Student/setthatat/DocLib_Settha_Paper_2558/FI_Doc_Prize1_2558.pdf)

[bot.or.th/Thai/Segmentation/Student/setthatat/DocLib_Settha](https://www.bot.or.th/Thai/Segmentation/Student/setthatat/DocLib_Settha_Paper_2558/FI_Doc_Prize1_2558.pdf)

[_Paper_2558/FI_Doc_Prize1_2558.pdf](https://www.bot.or.th/Thai/Segmentation/Student/setthatat/DocLib_Settha_Paper_2558/FI_Doc_Prize1_2558.pdf).

Zakic, v., Kovacevic, V. & Damnjanovic, J. (2017). Significance of

Financial Literacy for The Agricultural Holdings in Serbia.

Economics of Agriculture. 64(4). 1687-1702